

TAKIH SLIK iz stavk je bilo letos že veliko v tej deželi. Ene predstavljajo pretepe, druge kakšno posebno poudarjeno agitacijo za unijsko stvar, druge pa policijo v spoprijemih s stavkarji.

Angleški laboriti v zagatah vsled kritik med delavstvom

Letna konferenca delavske stranke se burno začela. — Stavka proti vladi in vodjem unij. — Prevelika odvisnost od pomoči Zed. držav

L. 1945 je delavska stranka v volitvah za poslance v parlament zmaga — kot pravimo po naš — "na celi črti". Potem je še dolgo zmagovala tudi v dopolnilnih volitvah, namreč kadar je kak poslanec umrl ali službo pustil. Toda poslednje čase pa so glasovi konservativcev posebno v okrajnih in v občinskih zastopstva jako narasli.

Za konservativce malo upanja. Vzlic temu pa nihče v Angliji resno ne misli — saj letos se ne, da bodo v prihodnjih volitvah dobili konservativci večino. Bržkone so ob njo za zmerom.

Kajti Anglija je nehala biti imperialistična sila. Nekoč vladarica valov, je danes le baza Zed. držav za vojne in ekonomske ter diplomatske manevre. To naše davkoplačevalce veliko stane — milijarde — že prilično milijard dolarjev, toda ako se hoče ameriški kapitalizem vzdržati, se je moral zavzeti za ohranitev britanskega cesarstva in tako ga sedaj imamo na svoji grbi. Toda med angleškim ljudstvom je vzlic ogromni ameriški podpori vendar veliko nejevolje.

Nagajanje laboritom. Konservativci dobe veliko ploskanja vselej, kadar udrihajo po laboritih bodisi v parlamentu ali pa na shodih. Churchill, Eden, lord Beaverbrook in nešteti drugi toriji se norčujejo iz laboritov, češ, vaš takozvani socialistični program vam mora otevat ameriški kapitalizem!

Laboriti so vsled tega v zadregi — kajti nikakor ne bi mogli zanikati, da se Angliji bil in ji je po dveh svetovnih vojnah baš Washington — to je — ameriška vlada in s tem vse ameriško ljudstvo, v največjo pomoč.

Nekdanja mogočna Velika Britanija je postala podložnica tiste trinajstotice njenih kolonij v Severni Ameriki, ki se je z obo-

Ali vam je naročnina potekla...?

Tekoča številka Proletarca je

2168

Ako je številka tisk VASEGA imena na NASLOVU na PRVI strani nižja, to pomeni, da vam je naročnina potekla za toliko tednov kolikor je številka v vašem oklepaju nižja od gornje. Prosimo, obnovite jo!

Prihranite nam s tem pri delu in na poštnini!

Čemu ne bi delavstvo imelo le en parlament in to z vzgojnimi smotri

Vse se tako razvija, da svetovni reakciji uspeva razdvojiti proletarijat še celo bolj kakor pa po prvi svetovni vojni.

V ospredju snovanja nove svetovne delavske strokovne internacionale so sedaj Amerikani. Njihov pogoj je, da mora biti v prvi vrsti protikomunistična, torej antisocialistična ob enem in za demokracijo, kakor je tolmačena v leksikonih anglosakškega kapitalizma.

Ne na eni ne na drugi strani se niso naučili, kako pogubno je bilo bratomorno trenje po prvi svetovni vojni. Ameriška socialistična stranka se je v onih dneh pridružila naporom takozvane dunajske socialistične unije, ki je delovala za skupno internacionalno socialističnih in komunističnih strank. Tudi Morris Hillquit, ki je bil smatran za konservativnega socialdemokrata, je bil zanj. Eugene V. Debs je propagiral. Toda v Moskvi so navedli pogoje, ki jih niti Debs ni hotel sprejeti, dasi je bil levičar. Tisti, ki so takrat v kominterni odločevali, so bili pozneje obtoženi izdajstev in skoro vsi od kraja so bili v Moskvi obsojeni v smrt.

Po njihovi zaslugi se je prišel v Zed. državah stršen frakcijski, strankarski boj, ki je ugonobil na političnem polju obe stranki — oziroma vse, ki so se cepile druga od druge ter se oglašale za "edino zveličavne".

Sedaj se Thomasova in social-demokratska struja zblížujeta, toda rezultat bo ničev. Kadar je enkrat kaka taktika zavožena, ostane zavožena in nobeni pakti je ne izvlečejo iz grape.

Komunistična stranka na drugi strani ima sijajno publiciteto — za noben denar si ne bi mogla kupiti boljše — toda v politiki — kaj je mogla doseči Poskusila je pomagati v kampanji za Wallacea lani z vsemi svojimi močmi — a rezultat, kot je neuradno sama priznala, ni bil zadovoljiv.

Sedaj je priganjana bolj in bolj — poč znamenje današnje protidemokratske historije, ki je v znanovladarju Trumanu, a kot traja mnogi poznava, je njen prvi oče Winston Churchill. Spočet jo je v svojem govoru v Fultonu, Mo., in predstavil ga je Harry Truman.

Po prvi svetovni vojni so se razdelili komunisti in social-demokrati v Nemčiji v dva skrajno sovražna si ekstrema. Hitlerju je bilo to všeč. In kot je obetal, glave obojih so se kotalile po pesku.

Sedaj so v Nemčiji napeti duhovi nekam slično razdeljeni. Socialdemokrati, izgleda tako — so še bolj desničarski kakor po prvi svetovni vojni — toda tudi komunisti v raju ne govore več o revoluciji temveč predsem o demokraciji, o zedinjenju Nemčije ter kako potrebna bi ji bila pravična mirovna pogodba.

Socialistična delavska internacionala je razpadla kmalu po zlomu weimarske republike. Kominterni je bila uradno razpuščena med vojno. Strokovna delavska internacionala se je sesula še prej.

In po vojni? Bilo je nekaj sestankov iz vrst predstavnikov starih socialdemokratskih strank ter angleških laboritov. Prvi, drugi, tretji, na nobenem ni bilo volje za obnovitev internacionale. Kajti položaj je danes drugačen — (Konec na 4. strani)

Odbor CIO hoče konec "levičarstvu"

Ko se je pričelo gibanje za "industrialni unionizem", je bilo v njemu toliko navdušenja, da je akcija uspela — skoro, kot bi rekli — preko noči.

Potem so se začele intrige. John L. Lewis je zahteval od CIO, da mora slediti njegovi politiki, ali pa bo izstopil. Članstvo je glasovalo drugače kakor je on želel, pa je držal besedo in nasledil ga je v predsedništvu unij CIO Philip Murray.

Dva prijatelja sta se v tem momentu sprla — Murray in Lewis. Oba sta delala zvesto za UMW in potem za CIO. Oba sta vzela podporo "levičarjev" (nazivali so jih v reakcionarnem tisku za "komuniste") kolikor največ sta jo mogla. Bila jima je potrebna, ker brez nje ne bi bilo uspeha.

Potem je prišel usodni dan, ko je Lewis dejal — Roosevelt mora biti poražen, ali pa on ne bo več načeljeval unijam, ki so se odločile za industrialni unionizem.

Lewis — sovražnik levčarstva — pa naj bo v kakršnikoli obliki — je z njimi (z levčarji

vseh vrst) v početku CIO kaj dobro izhajal. Zapustil pa je vse kar je za CIO storil čim je bil FDR izvoljen za predsednika znova proti njegovi volji.

Murray je takoj pokazal bolj konservativno lice čim je prevzel predsedniško službo za Lewisa. Ampak levčarje je še vedno potreboval. Bil je z njimi tudi v kampanji, ki se je vršila, da se FDR nominira v četrti termin.

Sedaj pa je Philip Murray popolnoma na oni strani. Odločil se je delati nekako tako, kakor držiave Marshallovega plana in Atlantskega pakta.

Tako je potegnil CIO iz mednarodne zveze strokovnih unij in se sporazumel z eksekutivno AFL ter z vodstvom zveze unij v Angliji, v Kanadi, na Danskem, Norvežkem itd. za ustanovitve nove internacionale, kot smo v Proletarcu že večkrat poročali.

To rušenje delavske solidarnosti je za svetovni proletarijat silno nezdavno. Kajti ne smemo pozabiti, da je proletarijat v za-

padni Evropi in v Ameriki še vedno prav tako proletarijat kakor je bil. Kapitalizem mu ne bo izboljšal položaja razen v kolikor bo to koristilo profitom privatnih investorjev in ravnateljev.

Večina eksekutive CIO in pa ves odbor AFL sta se odločila sedanje mednarodno strokovno internacionalo razbiti, zato ker so v nji tudi sovjetake ter druge unije iz držav sovjetskega bloka.

V tej nameri se je CIO iz nje umaknil in pomaga Wm. Greenu snovati novo — takozvano protikomunistično strokovno internacionalo.

Toda v CIO je še veliko "levičarstva" in pa tudi še nekaj unij, ki so pod levčarskim vodstvom.

Večina eksekutive CIO je sklenila, da se morajo vsi levčarji iz odborov unij umakniti, ali pa slediti točno po njenih navodilih in po resolucijah, ki jih je sprejela.

V teh "kaznih" so najbolj prizadeti unije rudarjev in tipilničarjev (CIO), člani unije FE

Ekonomsko stanje te dežele se naglo razvija v poslabšanja

Delavski departament ugotavlja, da so se cene življenskih potrebščin zvišale letos že v tretjič, namreč v marcu, aprilu in maju. Ne dosti sicer, a vseno, obetano nižanje cen se ni dogodilo. Šle so sicer nekatere potrebščine navzdol v cenah a druge so se dvignile, tako da ni za konsumente nobenih pridobitev.

Cudno pri tem je to — kar je razvidno iz statistike delavskega in trgovskega departamenta: Izdajal Martin Konda in potem še par drugih oseb za njim. Sedaj je ta bivša Kondova hiša posest SNPJ. V tiskarniškem delu bivše Kondove hiše je del arhiva SNPJ, na vrhu pa domuje s svojo družino Frank Bizjak.

Od zadruge čez 27. cesto pa je bil salun. Morda je še. Tja smo šli včas s Kondom, s Šabcom in drugimi takimi, ki smo mešetarili, kako bi dobili v Kondovi tiskarni "cenejše kakor mogoče" — ali pa kot se je včas pisalo — "prej ko mogoče".

Zadnji občni zbor te češke zadruge se je vršil 1. junija. Kakih 50 do 60 oseb je bilo navzočih. Med njimi trije Slovenci: Chas. Pogorelec, Angela Zaitz in pa pisec teh komentarjev. Charles je bil navdušen član te ustanove že dolgo. Angela Zaitz je pristopila vanjo 1. 1935, ko sva imela svoj dom še v bližini te prodajalne.

Pogorelec je kritiziral, grajal, svetoval, naj se zadruge nikar ne razpusti. A ravnatelj Konečný, ki je upravljal to prodajalno menda že nad 30 let, je dokazoval, da ji ne bo in ne bo mogoče konkurirati "chain storom" in da gre (zadruge) vsled te tekme v izgubo mesec za mesecem. Bila je tragična seja za tiste, ki so jo podjetje dali leta in leta svojih aktivnosti in kupovali v njih potrebščine čestokrat DRAŽJE kot pa jih bi lahko dobili po nižjih cenah kje drugje, morda tik

Kako bo v jeseni, se ne ve, a obeta se nič dobrega.

Industrialna produkcija sedaj je 10 odstotkov nižja kakor je bila lanskega novembra.

Ako se pomisli, da delodajalci plače znižujejo, bodisi direktno, ali pa z uvajanjem bolj izpopolnjene strojne priganjajske sistema, si lahko predstavimo, kako so se dohodki delovnega ljudstva povsod znižali, ne pa cene. Večinoma, kot smo v statističnih podatkih v prejšnjih številkah poročili — so narasle.

In gredo še kar vedno navzgor.

Drugo silno neviščno stanje ameriške ekonomije je, da hrani z — odslavljanjem delavcev. In to vzlic raznim Trumanovim načrtom za oboroževanje Turčije, Grčije, sedaj tudi zapadne Nemčije ter vseh drugih držav, ki so se priglasile v atlantski pakt.

Sedaj je že nad štiri milijone delavcev na brezposelnostni podpori. To poletje se bo trg brezposelnih pomnožil za kakih tri do štiri sto tisoč z graduiranci z visokih šol in univerz. Tekma v lovu za službe torej postaja čezdalje ostrejša.

Druga vladna statistika pravi, da delavci danes producira povprečno več kot pa je pred letom ali dvema. Vzrok, kot rečeno, so boljša tehnična sredstva in pa priganjajstvo. Dokler delavec ve, da ako odpove delo pri enem gospodarju, ne bo v stiski za zaposlitev pri kom drugem, (Konec na 4. strani)

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Češka zadružna prodajalna na zapadni strani Chicaga — nje-njo poslopje je na Pulaski (Crawford) Rd. in 27. cesti — je sedaj stvar preteklosti. Obstojala je kakih 40 let, ako ne več. Nasproti nje na enem oglu je podružnica čikaške javne knjižnice—Toman Library. Prav nasproti preko ceste od te zadruge pa je poslopje bivšega Glasa Svobode, ki ga je izdajal Martin Konda in potem še par drugih oseb za njim. Sedaj je ta bivša Kondova hiša posest SNPJ. V tiskarniškem delu bivše Kondove hiše je del arhiva SNPJ, na vrhu pa domuje s svojo družino Frank Bizjak.

Od zadruge čez 27. cesto pa je bil salun. Morda je še. Tja smo šli včas s Kondom, s Šabcom in drugimi takimi, ki smo mešetarili, kako bi dobili v Kondovi tiskarni "cenejše kakor mogoče" — ali pa kot se je včas pisalo — "prej ko mogoče".

Zadnji občni zbor te češke zadruge se je vršil 1. junija. Kakih 50 do 60 oseb je bilo navzočih. Med njimi trije Slovenci: Chas. Pogorelec, Angela Zaitz in pa pisec teh komentarjev. Charles je bil navdušen član te ustanove že dolgo. Angela Zaitz je pristopila vanjo 1. 1935, ko sva imela svoj dom še v bližini te prodajalne.

Pogorelec je kritiziral, grajal, svetoval, naj se zadruge nikar ne razpusti. A ravnatelj Konečný, ki je upravljal to prodajalno menda že nad 30 let, je dokazoval, da ji ne bo in ne bo mogoče konkurirati "chain storom" in da gre (zadruge) vsled te tekme v izgubo mesec za mesecem. Bila je tragična seja za tiste, ki so jo podjetje dali leta in leta svojih aktivnosti in kupovali v njih potrebščine čestokrat DRAŽJE kot pa jih bi lahko dobili po nižjih cenah kje drugje, morda tik

Nekaj o naših stvareh

Peter Benedict, El Cajon, Calif., je bil pri nas na obisku in je prvi, ki nam je izročil oglase za v prihodnji Družinski koledar — tri cele strani. In pa \$10 listu v podporo. Dober začetek za oglaševalni del koledarja.

Čitajte na drugi strani v tej številki nekaj opisa o našem novem upravniku Antonu Udoviču. Mnogi ga osebno poznajo. Nekateri po deželi so ga zamenjali z našim prevoznikom in starim agitatorjem Frankom Udovičem. O tem je nekaj omemb tudi na 3. strani pod naslovom "Z upravnške in uredniške mize".

Joško Oven je v tej številki obnovil svojo kolono "RAZGOVORI". Je na drugi strani.

Konferenca Prosvetne matice za Wisconsin in severni Illinois, ki se je vršila v nedeljo 29. maja v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu, je bila jako živahna. Udeležba iz milwauškega, waukeganskega in čikaškega okrožja je bila obilna. Dvorana, v kateri smo zborovali, je bila polna. Predsedoval je Milan Medvešek, tajnik ter razna druga poročila je podal Louis Zorko (ki je delo tajnika znova prevzel) zapisnik je vodila Angela Zaitz, o stanju naših publikacij ter o JSZ ter Prosvetni matici je poročal Frank Zaitz, predstavljen je bil ob tej priliki od predsednika naš novi upravnik Anton Udovič in govoril je o raznih naših stvareh predsednik odbora JSZ ter uprave Proletarca Joško Oven.

Poročila navzočih zastopnikov — okrog 50 jih je bilo — so podali sliko kako in kaj se godi v naših naselbinah, v društvih, v klubih in vseh drugih naših ustanovah.

Milwaučani in njihovi sosede iz West Allisa so nam podali sliko naporov, ki jih imajo za zgraditev skupnega shajališča. Eni so se ogreli za izletniški prostor, namreč za farmo — drugi žele, da si najprej oskrbe dvorano, kjer se bodo vršile seje in ljudje pa se v nji shajali ne samo v poljetu temveč tudi pozimi in to v vsakem vremenu.

Znatilno je, da je Milwaukee-West Allis menda edina velika naselbina v Ameriki, ki nima svojega doma. Vzroki so različni — glavni je ta, da so pred leti imeli druge dvorane na razpolago. Več o tem bo razpravljano na drugem mestu.

Lepo je bilo videti toliko skupino ljudi, ki je delala in še dela, da naše gibanje ne zamre; da se naše publikacije obvaruje in da naše podporne ter druge ustanove ostanejo v naprednih tokih.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2-2864

"Čemu toliko vpitja radi enega ubitega zamorca?"

Irwinton v Georgiji je malo mestce z okrog tisoč prebivalci. Tu je sedež okrajne oblasti (Wilkinson Co.) Okrajni šerif ima tu svojo hišo in ječo. Stanovanje ima spodaj, celice za jetnike pa v drugem nadstropju.

Dne 30. maja je privedel iz ta zapor enega črnca, s katerim se je sprl v nekem klubu. V spoprijemu je šerifu nekdo vzel revolver a je takoj dobil drugega. Ko je črnc zaklenil v celico, je odšel nazaj v tisti lokal, da si poišče vzeti mu revolver. Ključke od celice je pustil na mizi v svojem stanovanju, ki je bilo nezaklenjeno. Kmalu sta prišla v stanovanje dva belca, vzela ključke z mize, odklenila celico ter poklicala ravnokar aretiranega črnca, da naj jima sledi. Priča temu prizoru je bil tudi en drug zaprti zamorec, ki pa sta ga belca pustila v miru.

Naslednji dan so dobili tega iz celice odvedenega črnca nekaj milj daleč od mesteca — ubitega v jarku. Koroner je dognal, da je bil črnc ustrelen v glavo in v srce.

Začela se je preiskava. Šerif je dejal, da ni vedel, da ni tega črnca več v zaporu. Pravi, da ko se je vrnil iz kluba, je ostal v stanovanju. Ako je to res, potem bi zaprta črnca ne dobila ves dan ne hrane ne vode.

Ta slučaj je vzbudil v javnosti veliko zanimanja. Prišli so v mestce reporterji vnanjih listov ter zastopniki organizacij za zaščito črncev ter razni radovedneži, ki so prisostovali koronerjevi obravnavi. Njegova porota je soglasno zaključila, da je bil črnc ustreljen ter da so storilci nji neznani. Zaslišali so tudi zamorca, ki je bil priča ugrabljenju in ga vprašali, ako bi bil v stanju spoznati dotična belca, ako bi ju privedli predenj. Ves prestrašen je dejal, da nikakor ne. Bal se je, da bi ga zadela enaka usoda kot je njegovega plemenskega rojaka, ako bi povedal kar ve.

Jasno je, da bi morali tega šerifa takoj dati pod ključ, uvesti obravnavo in ga obsoditi. Toda belopoltno prebivalstvo v Irwintonu se je čudilo, čemu se tujci toliko brigajo za enega črnca!

Georgija ima gubernerja, ki je zagrižen pristaš belopoltno nadvlade. Sovraži vsakega, ki propagira plemensko enakopravnost.

Ubiti črnc ima kopo nedoraslih otrok. Njegov oče je pohabljen in nezmožen za delo. Zena linčanege zamorca si je vila roke in vzklakala, da je bil edini v družini, ki je delal in jo vzdrževal. A šerif pravi, da je bil "malopriden" prepirljivec.

V kongresu je ali pa bo znova predložen zakonski osnutek, ki bi dal preiskave in obravnave proti linčarjem v področje zveznih sodišč. Dosedaj so vsak tak predlog v kongresu preprečili z obstrukcijo južnjaških senatorji. Pravijo, da so lokalne oblasti dovolj zmogljive obračunavati z zločinci. In vrh tega bi tak federalni zakon posegal v suverenost posameznih držav.

Vzlic temu je čas, da se linčanjem stori konec. Lokalne oblasti linčarjev skoro nikoli ne izsledijo in kadar jih, jih porota oprosti.

Ubiti črnc ni storil nobenega zločina. Šerif ga je zaprl, ker se mu, je v prepripi zameril. Vzlic temu belci v Irwintonu vprašujejo, čemu toliko vpitja radi enega zamorca. Črnci na jugu pa so pred takimi napadi vedno v strahu. Edino zvezni zakon bi jim bil v zaščito pred morilskimi drhami in javnost bi se morala pobrihati toliko, da bi kongres moralno primoral proti linčarjem sprejeti postavbo, ki jim bi povedala, da za pobijanje črncev na sodišču ne bodo oproščeni.

Mnoge države v skrbah kam z obilico žita ter drugih pridelkov

Pridelek žita bo v Zed. državah letos po vseh dosedanjih vremenskih znamenjih, in prerokbah obilen. To se pravi — PREOBILEN! Farmarji se boje, kaj bo s cenami in v zveznem kongresu je bila sprejeta predloga, da se jim bo jamčene cene doplačalo iz zvezne blaginje, ako cene na rednem trgu ne bodo tolikšne, da se jim bi obdelovanje izplačalo.

Skladišča žita vseh vrst so v Zed. državah že sedaj prenatrpana. Enako skladišča bombaža, pa krompirja itd.

Veliko teh pridelkov sicer izvažamo v druge dežele — toda zgolj zastoj — niti na upanje ne. V takem gospodarstvu pa ne moreš eksistirati, zato ker je vsa naša ekonomija zgrajena na temelju dobičkarstva. Ako se mi delo ne izplačuje po vrednosti, kakršno pričakujem, pa preneham. Oziroma moram bankrotirati.

Da pa se to ne zgodi, dobe farmarji kot že omenjeno povračilo in ob enem pa naročilo od vlade naprej, da naj obdelajo le toliko in toliko svojega polja za to ali ono stvar, kajti vlada jim bo plačala nadomestno vsoto samo za toliko in toliko akrov pridelka.

Toda problem med cenami na trgu in med vrednostjo pridelkov ni samo v eni deželi temveč širom sveta.

V Guelphu, Ontario, Kanada, so se v maju zbrali zastopniki triindvajsetih agrikulturnih držav, da razpravljajo in sklepajo, kako držati cene na taki višini, da bi se poljedelcem delo izplačalo namesto da jih bi zaloge pridelkov gnale v polom in njihove kmetije na boben.

Zed. države svoje farmarje podpirajo s subvencijami že od kar je prišel FDR prvič na predsedniški stolec in deloma že prej.

Sedanje stanje v trgovini s poljedelskimi produkti je po svetu jako nezdružljivo. Zed. države si pomagajo s tem, da veliko žita in mesnin ter raznih drugih poljskih pridelkov pošiljajo v pomoč državam, ki so vključene v Marshallov plan. Ako bi tega ne bilo, bi imeli brezposelnih par milijonov več kakor jih že imamo in

ITALIJA JE VZLIC AMERISKI PODPORI V BEDI. Nad milijon dniarjev, namreč onih, ki delajo na veleposestvih v južni Italiji, je šlo sredi maja na s'avko. Njihove družine so obilne in obdelovanje zemlje, ki ga vrše, je še vedno po zastaranih metodah. Prebivalstvo se viša, pridelki ne, ker je gospodarjem vseno — kajti oni dobe svoje in za ljudsko blaginjo jim ni mar.

Alcide de Gasperi, ki je predsednik italijanske vlade, pa je rešil ta problem v svoji nedavni izjavi takole: "Pridnost Italijanov je največja v množitvi družine". S tem se je zameril cerkvi, kateri pripada, češ, da je po ovinkih priporočil porodno kontrolo. McArthur je enakega mnenja glede naraščanja prebivalstva na Japonskem in Kitajski ima prav tak problem. Živeča je sicer dosti po svetu, toda ga moraš plačati. In če nimaš "valute" — pa umri od glada! Razmere, kakršne so po širnem svetu, so posledica teh najhujših ljudskih množic. Sposobne so garati za blagostanje troletov, a da bi sebi pomagale, to bi bilo grešno in tako udano trpe.

Anton Udovič prevzel upravniške posle

Mladi Clarence Zaitz je bil uposlen v našem uradu sedem mesecev. Pred tem je delal pri Chicago Daily News, dalje ob večerih pri neki reviji, a medtem se je vedno pripravljal, da se vrne k staršem v Oregon. Pravi, da bo tam ostal le začasno, nato si bo iskal kako primerno delo v Kaliforniji. V Chicagu — pravi — mu ne prija.

Razposlal je pri nas vse izvide kolektarja in precej drugih knjig, med njimi knjigo Prosvetne matice, ki jo je spisal Ethin Kristan. Pri knjigovodskih poslih mu je šla zelo na roko Anne Beniger. Clarence je odpotoval iz Chicaga v soboto 21. maja.

Zelimo mu v njegovih ambicijah čimveč uspeha.

Upravniške posle je za njim sprejel z odobritvijo članov našega odbora Anton Udovič. On je znan družinstvenik. Je blaginjak društva Slavijski št. 1. SNP, bil je eden izmed ustanoviteljev pevskega zbora France Prešeren, kateremu sedaj predseduje že več let in član je tudi Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva, v katerem je ob enem član nadzornega odbora.

Sedaj je član tudi kluba št. 1 JSZ. Ako ga vprašaj, kaj je njegovo prepričanje, ti odgovori: "Moja vera je v delavstvo, v narod in v njegove pravice".

Na naše zastopnike ter druge prijatelje Proletarca apeliramo, da z Antonom Udovičem sodelujejo kot so doslej z nami v uradu. Anton Udovič je uposlen pri Crane Co., toda ne vse dni v tednu. Pri nas bo delal na proste dneve ter ob večerih. In pomagala bo Anne Beniger kolikor potrebno, kot je doslej.

Kulturne drobtine

21. marca 1839. leta se je rodil v vasi Karevi pri Pakovu ruski skladatelj Modest P. Musorgski.

Njegove skladbe nimajo le velikega vpliva in pomena za razvoj domače ruske, temveč tudi za razvoj glasbe vsega sveta. Glasba Musorgskega je eruptivna in dinamična, je izraz njegove osebnosti, je široka in krepka, obenem pa mehka in topla. Lahko rečemo, da je pri njegovih skladbah besedilo dobesedno prelito v zvok.

Pomen, ki ga ima Musorgski za rusko glasbo je predvsem ta, da je v svojih delih dosegel narodni izraz v ruski umetni glasbi v nasprotju z zapadno smerjo.

Ko je Tone uvidel, kako se po farmarjen bi se godilo ne dosti bolje kakor v "zadnji" krizi, ako se je še spominjate.

Letos bo nedvomo v skladiščih za nove pridelke zelo manj-kalo prostora, nakar zvezna vlada — oziroma njen agrikulturni department svari.

Na konferenci v Guelphu so pred vsem razmotrivali, kako urediti mednarodni trg vzajemno, da ne bi npr. Zed. države izpodrinile Kanado, Argentino ali kake druge države ki ima pridelkov v izobilju, iz te ali one dežele z znižanjem cen ali s kakimi drugimi takimi koncesijami, ki bi ostalim tekmeccem konkurenco povsem onemogočile.

Značilno je — namreč za civilizacijo v sedanjem svetu — da na milijone in milijone ljudi strada — milijone farmarjev pa ne more dobiti poštenih cen za svoje produkte.

Argentina ne ve kam s svojim mesom. Na kredit ne more dati vsega — to ne bi šlo, ker država kakor posamezniki potrebujejo dohodkov.

BOLJŠI ROD je že zelo star

V januarju, okameneli smolci terciarnih iglavcev, se je odlično ohranilo življenje, ki je kličo na našem planetu pred 40 in več milijoni leti, to je iz dob, ko so se višji sesalci pričeli razvijati iz pražužkojedov.

V januarju so našli še zadnje trenutke njihovega življenja. V njem je mogoče opaziti, kako se je borila muha, da bi ušla lepilni smoli, ali pa pajka s pravkar ulovljeno mravljico z ličinko in zopet metuljka, kako se je skušal z zadnjim naporom opravičiti.

Pred nekaj leti so našli v januarju tudi bolho. Zoolog A. Dampf ji je dal ime Palaeopsylla klebsiana. Dolžina bolhe je 1,47 mm. Glavica je sorazmerno majhna in brez oč. Rod te bolhe živi še danes in sicer v štirih različnih vrstah, od katerih žive tri na krku. Ker lahko iz telesne zgradbe sklepamo o načinu življenja, je prav verjetno, da je tudi okamenela bolha pred tolikimi milijoni leti zajela tedanje sesalce — pražužkojede; in ker je slepa, je brččas živeval na gostiteljih, ki so živeli pod zemljo, na prednikih našega krta.

Ta dragocena majhna najdenina tudi kaže, da je boljši rod že zelo star in da so bile bolhe v terciaru, novem veku zemeljske zgodovine, prav tako nadležne mrčes, kot so še danes. Gotovo je tudi, da bolhe niso živlele samo v deželi jantarja — v baltskih pokrajinah, temveč povsod, kjer jim je njihovo življenje omogočalo podnebje — in so našle za njih prikladne žrtve.

KAKO ČISTIMO

Pečatne madeže odstranimo z blaga, če jih tako dolgo namakamo s spirantom, da se trda smekja odloči. Nato blago operemo. Prav tako odstranjujemo pečatne madeže z lesa, samo da potem natremo les z dobro belo parketno mažo in odrgnemo z volneno krpo.

Mastni madeži izginejo z vseh vrst blaga, če jih namažemo z zmesjo bencina in magnézije. Takoj ko bencin izpuhti, blago skrtajmo. S samim bencinom ne smemo čistiti mastnih madežev, kajti maščoba se samo razširi in nastanejo grdi kolobarji.

Pomoč za ekonomsko obnovo Evrope pride iz Amerike

Nad 57 odstotkov vsega blaga, ki je pošiljano evropskim deželam za ekonomsko obnovo, prihaja iz Zed. držav. Največje prejemalke so Anglija, Francija, Italija, Grčija, Avstrija, zapadna Nemčija, Grčija, Danska, Norvežka, Trst in Island.

Joško Oven:

RAZGOVORI

Poldrug mesec je že minilo od kar sem jo primahal iz Mehike — čas v resnici beži. Doma me je čakalo vse tisto delo, katero se ti nabere vsako pomlad. Kdor ima kos zemlje, ali vrt poleg hiše, me bo lahko razumel.

Ali kljub temu bi bil lahko kaj napisal. Toda priznati moram, da me še vedno tare tista stara bolezen, o kateri sem se že dostikrat izpovedal — lenoba. Volja je tukaj, ali kadar pride čas izvršenja, se pa najraje odloži na — jutri.

Mogoče poročate, da sem se nalezel te bolezni tam doli v Mehiki, kjer je ta bolezen "manana" precej v navadi. Mogoče. Ali če hočem biti pošten moram priznati, da jo imam že od mladosti.

Vseeno, vzelo mi je nekaj tednov predno sem prečital vse časopise in revije, katere so se nakopičile ob mojem odhodu. Nič posebnega kar že nisem prej vedel, a kljub temu zelo resno.

Ves čas ko sva se z ženo nahajala v Mehiki sva se ogibala časopisja in radia v kolikor je bilo mogoče. Ali kakor se ne moreš iznebiti ne davka in ne smrti — isto tako se nisva mogla iznebiti tistih kričavih napisov mehiškega meščanskega časopisja, katero dnevno ponavljajo tisto besedo "La Guerra" (vojna) kot da je že tukaj na pragu.

Je v resnici nekaj morbidnega, še posebno če si v neki tuji deželi — tisto ponavljanje besede katera pomeni vse strahote novega konflikta, kot da že ni bilo dovolj prelite krvi. Nekaj mrzlega začutiš v želodcu, katero te stresa kakor mrzlica ko zapaziš tiste ledene, mrzle, črne erke katere kriče v tebe. Jaz ne vem. Doma, ali sem že navajen ali pa ni pomen isti.

Kričavost našega buržvaznega časopisja ne napravi istega vtisa. Resnica je, da je dovolj ljudi tukaj pri nas in doli v ostalih Amerikah kateri komaj čakajo, da pride do tretje svetovne vojne. To ni samo uganibanje ampak sveta resnica. Sploh je skoro nemogoče misliti drugače ko opazuješ kako korakoma bližje tistemu usodnemu dnevu — danes Atlantski pakt jutri kaj drugega. Edino ljudska volja je dovolj močna, da ustavi te ljudi.

In ljudstva Evrope in navadno človek tukaj v Zedinjenih državah niso navdušeni za ponovno klanje.

Mogoče bo katerega zanimalo kakšno so razmere v Mehiki? Lahko odgovorim, da ne najboljše. Delavske razmere niso bile še nikdar ugodne doli na jugu, pa naj bo v centralni ali južni Ameriki. Plače so nizke in stanovanjske in sanitarne razmere — slabe. Seve, v Mehiki je veliko bolje kot je pa na primer v Paragvaju, Čile ali Boliviji, kjer so ponovni delavski boji v kositerih rudnikih. Mehiko ima boljše delavske zakone ter se je v splošnem zelo — zelo veliko spremenilo izza Diazovih časov. Ali povojna inflacija je tudi to deželo silno udarila. Če pomislimo, da so cene živilom narastle od leta 1938 na 320 procentov potem si lahko mislite težave mehiškega delavca. Plača navadnega poljskega delavca je dva pesa petdeset centavov na dan — to je v naši valuti — 45 centov na dan, kar je silno malo. Če pomislite, da ima navadni mehiški delavec veliko družino, kajti porodna kontrola je vsaj po deželi nepoznana, pomeni, da je njegov življenjski standard silno nizek.

Industrialni delavec bolje za služi — ima od 8 do 15 pesov na dan. Ima tudi dobro delavsko unijo ter socialno zaščito. Ali kljub temu je v tej veliki dragini še zelo daleč do dobrega položaja.

Trgovci in razni obrtniki so na boljšem. Med trgovci najdes zelo veliko tujecev, posebno Špancev, Nemcev, Židov in tudi dosti Amerikancev. Še celo nekaj naših Slovencev je doli v Mehiki, kateri imajo dobra podjetja. Kot mi je rekel neki mehiški delavec: "V Zedinjenih državah je dobro za delavca, v Mehiki je dobro pa za trgovca."

Kar ima Mehika v izobilju so krasni gorati kraji in čudovita klima. Primanjkuje nji pa orne

Tale mi ne gre v glavo?

Čemu se voditelji unij AFL in CIO ranje toliko zagrizeno gnjavijo proti "rdečkarstvu" namesto da se bi borili zoper reakcije, ki jih je v lanskih volitvah s svojimi obljubami znova prevarila, to mi nikakor ne gre v glavo!

PRIPOVEDNI DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)

TRETJA STRAN

V šoli so bili prepričani, da se bo stvar neprijetno razpletla. "Ko nadzornik izve..." In Rožman je pod takim pogojnikom omahoval in obupaval, zakaj se mora dogajati "vse" prav na njegovi šoli. Resnica je bila, da se niti "vse" niti mnogo ni dogajalo na njegovi šoli, toda on je ljubil mir in nadzornika ni rad videl. No, s srečo ni bilo nikogar in tudi povprašali niso po "incidentu".

Slavičeva sta se Gizi opravičevala z "nisva vedela, še slutila nisva, kaj kuha". Zares nista vedela, da je vse to Tonček nalašč skuhal, seveda, razen za učnice, ki jih je pobral in ki sta mu jih Slavičeva kar privoščila. Nista ga rada imela, preveč mogočen je bil in s Slavičem se je igrakal po mili volji.

Mlajši učitelj poslej niso tako postrani gledali na Gizo. Tudi njim je ugajal tak obračun z Rebernikom. Poleg mnogega strahu, "kaj bo, če nadzornik izve", so vendar imeli mnogo zabave zastran Tončka, in Pavla se je sproščeno smejala: "Tale pa mu je navila uro!"

Krog mladih učiteljev — Prelca, Mance, Olive in Pavle — se je počasi sklenil, ko je še Giza na pol stopila med nje, ker se je z njimi največ srečavala in ker sami tudi niso imeli kam. Zunaj tega kroga so ostali Jožica Oblak s svojim otrokom in možem. Ni je zanimalo vprašanje šole, ni je zanimalo vprašanje sveta, da si se je čutila bliže Gizi kakor komur koli drugemu. Zunaj tega kroga je bil Rožman, ki je zdaj v splošnem vrvenju časa, katerega je zelo dobro čutil, talval po Svetem Ivanu.

Docela zase je živel Smon. Nekoč je tudi sam stal na takem razpotju, toda zdaj je že odšel daleč po svoji poti, tja, kjer mu je najboljše kazalo. Da se je na tej svoji široki cesti sprva skušal približati celo Gizi, ni bilo nič posebnega: bila je zanj ženska, ki je imela na sebi nekaj svojevrstnega čara. Ko pa ga je zavrnila in je dognal, da ne bo uspeha, je šel dalje: rajši k Zofiji. In potem v gostilno, kamor je zvyabljal Rožmana, ker mu je bilo dolgčas, celo zdaj, ko je bil čedalje bolj sam.

In tu je bil še Koren, ki je šele zdaj čutil, kako se tu nekaj loči, kako na eni strani Klemenc prek Gize zbira okoli sebe mlajše učitelje in kako je skrajni čas, da si sam reši vsaj Rožmana in Šmona. Za Šmona se ni bal. Šmon ni mogel h Klemencu, preveč nasprotna sta si bila. Toda Rožman se ni obupal nad življenjem, Rožman je še vedno verjel v mnogo stvari na svetu, še vedno je bil poln idealizma, pa naj je bil ta idealizem še tako zagrenjen. Zgubiti Rožmana je pomenilo propast za Korena. Rožman je tokrat bil zo Korena edina moralna opora pri Svetem Ivanu.

Né, Rožmana Koren ni smel zgubiti.

In pot, kako naj si ohrani Rožmana? Ta pot ni bila lahka. Sreča za Korena je bila samo v tem, da je bil Klemenc tako razpiti po Svetem Ivanu, da se mu Rožman ni mogel brez pomislekov priključiti: Rožman je moral misliti na svojo družino, na svojo službo. Toda to je bilo še vedno premalo: Rožman bi sicer ne šel h Klemencu, odmaknil pa bi se od njega, Korena. Klemenc je treba onemogočiti. In v ta boj proti Klemencu vstopa ga je še najbolj podpirala Zofija.

Kakor sta župnik in njegov kaplan z ene strani čutila, da je treba s Klemencem obračunati, da bi tako obvarovala svojo faro pred nevarnostjo, ki ji je pretela, tako je Koren z druge strani čutil, da mora s Klemencem obračunati, da bi rešil sebe in Zofijo. V tem boju, ki so ga z ene strani že začeli, si bodo lahko pomagali.

Toda on sam ne le da mora rušiti Klemencu, temveč si mora hkrati priboriti nazaj svoj ugled, ki je zadnje čase tako padel in je bilo samo še vprašanje časa, kdaj bo docela odigral.

Koren je vedel, da mora priti do spopada in si je tega spopada — želel.

Izzval ga je Šmon. Ko sta nekoga večera Giza in Matija prišla večerjati, sta našla svoje kaptane pri peči, ker je zunaj bilo zelo mrzlo in se soba ni mogla razgreti. Pri peči je bila miza in pri tej mizi so bili zbrani vsi, tudi Koren in Rožman.

"Halo," je rekel Šmon Matiji, ko sta z Gizo začela večerjati. "Govorili smo o Finski. Kaj pa vi pravite k tej stvari?"

Matija je pogledal: "Kaj pa naj jaz k temu rečem? Zakaj?"

"No," je mirneje rekel Rožman, "gre vendar za to, ali lahko stopetdeset milijonski narod jemlje zemljo tri milijonskega?"

"Ne," je rekel kratko Matija. Oni trije so se spogledali, nakar je Šmon dejal:

"Zakaj pa jo potem Rusi jemljejo Fincev?"

"Kdo pa vam je rekel, da jo jemljejo?" Tudi tokrat so se oni spogledali.

"Saj so vendar zahtevali Karelsko ozino od Fincev," je dejal Rožman.

"Najprej se morate poučiti, koliko je ta zemlja finska," je odvrnil Matija mirno.

"Gospod Klemenc se posmejuje," je rekel Koren. "Za nas pa je tako postopanje načelnega pomena, in sploh za vse male narode, tudi za Slovence." Klemenc ga je pogledal, nato pa vprašal:

"Od kdaj pa je vas prevela taka skrb za male narode?"

"Saj sem vendar — Slovec," je šele čez čas odgovoril Koren.

"Bili ste Slovec," je odvrnil Matija. "Nekoč... ako ste seveda bili. Toda dvomim, da ste kdaj bili po duši Slovec. Ne morete reči, da ste svojo ljubezen ih svoje delo posvečali slovenskemu narodu. Pa to je vaša stvar. Ta narod je živel brez vas, vi pa brez njega. Toda od kod nenadoma pri vas taka skrb za male narode?"

Koren se je nekoliko zviška posmeheval, naposled pa le odvrnil: "Če mi vi priznate ali ne, jaz sem vendar le sin slovenskega naroda in mi ni vseeno, kaj se z malimi narodi dogaja. Naposled — kolikor vem — je prav vaša komunistična modrost o enakopravnosti narodov..."

Matija ga je spet pogledal, a tokrat ostreje. Tudi drugi so se ozirali, ali pa vsaj spogledali. Nikomur ni ušlo, kako je Koren rekel s poudarkom "vaša, komunistična".

"Rekli ste," je dejal naposled, "naša, komunistična. Najprej vam moram povedati, da to ni nikakoli komunistična modrost glede enakopravnosti narodov, ampak to vprašanje spada v historični materializem, in seveda v Rusiji to stvar tudi izvajajo, pa če vi to priznate ali ne — na Dunaju ste imeli možnosti, da bi se bili o tem poučili. To je eno. Drugo pa je, da si prepovedujem kratko malo podtikati takole "vaše komunistično". Predvsem, ker vi prav nič ne veste, ali sem jaz komunist ali ne, še manj pa, če je Giza. Za vas bi se ne spodobi bila ivanovska podtikanja, temveč sem mislil, da ste sposobni za dostojno debato, ne pa za umazano podtikanje, celo z zlobnim namenom. Ne prikrivam svojega prepričanja ne pred vami na pred vsem Svetim Ivanom. In ti ljudje okoli te mize tudi ne prikrivajo svojega prepričanja, za vsakega vem, kaj je in kako misli, samo vi se skrivate, vi lazite tiho okoli kakor nekaka mačka. Od vas bi zahteval jasnosti. Ne zamerim Šmonu, če ni nič —"

"Kako?" je vzkliknil Šmon, in se vznemiril, "kako nisem nič?"

"No," je odvrnil Matija, "to pri Svetem Ivanu vsak otrok ve, da ste vi brez vsakega značaja in brez vsakega prepričanja." Prele je sklonil glavo, ko se je Pavla sproščeno zahihitala; tudi Oliva in Mance sta se smejala. Ta udarec so Šmonu vsi privoščili. "Ampak za vas vsaj vem, da niste nič in ni potrebno, da bi vas človek preiskoval, medtem pa gospod Koren pripoveduje in človek misli, kako se on vsemu temu upira, obsoja nekaj, in vse to z nekim skrivnostnim glasom. A če človek vse to pregleda, vidi, da je za vsem nekaj drugega."

Koren se je zviška nasmihal. "Po čem pa to sklepate?" je vprašal.

(Dalje prihodnjič)

OBLASTI JAMRAJO, da se v tej deželi čedalje več ljudi pogreza v malopridnost in v zločinstva. Vzrok — brezskrbno življenje, "sčerkljanost", zavedljivi filmi, "funnies", avti itd. Deček, kakršnega predstavlja gornja slika, pa ne bo nikoli krenil na slaba pota.

Z UPRAVNIŠKE IN UREDNIŠKE MIZE

Anton Zornik, Herminie, Pa., je poslal 15 celoletnih obnovitvenih naročnin in eno polletno. Ob enem je poslal za te naročnine zneske prispevateljev v tiskovni sklad in za nadaljnje izdave Družinskega koledarja v skupni vsoti \$189.43.

Anton Udovič, ki je prevzel upravniške posle, je pisal glede neke zadeve Antona Zorniku, in ta ga v pismu, v katerem je poslal omenjeno vsoto, vprašuje, da-li je on tisti Udovič, ki prevaža v Chicagu premog in pa "Prosveto" na pošto? Želi mu pri upravnistiškem uspehu in se nada, da bo v bodoče korespondiranje med upravnistištvom in zastopniki točnejše. (Toni Zornik, to je povsem drug Udovič kot pa oni, ki ga ti imaš v mislih. Prevzočnik Udovič nam je pomagal pri razprodaji koledarja in prevažanju, ta drugi pa je predstavljen na drugem mestu v tej številki.)

Gornje sta omenjena dva Antona. Tu je tretji — Anton Shular iz Kansasa. Poslal je obnovitev naročnine in pa prispevek v tiskovni sklad od Matthe Medveda. Obnovil jo je za celo leto. To so od Antona Shularja vzpodbudna pisma. Toda kaj pa je z nadaljevanjem njegovih priljubljenih dopisov? Kam neki je zakopal svoj humor?

Se en Anton se je oglašil v minulem tednu — poleg omenjenih — in sicer naš "večni" poštovník Anton Jankovič. Naročil je nadaljnjih 10 izvodov Družinskega koledarja in obeta kritiko glede zamud ali kar bo že.

Joseph F. Durn iz Clevelanda pravi, da je Družinski koledar, kolikor izvodov je bilo v njegovem področju, ves razprodan in da tudi na splošno je šel v Clevelandu dobro izpod rok.

John Turk iz Čikaškega north side je prodal vse koledarje razen enega. Pa je preostalega vzel na priredbo društva Prosvetne matice v nedeljo 29. maja v Waukeganu, da ga odda svojemu bratu, iz Kenoshe, ako pride na predstavo filma "Na svoji zemlji". Prišel je. Tako je srečno razpečal vse naročene izdave.

Louis Barborich, Milwaukee, je na konferenci Prosvetne matice v Waukeganu zbral \$21.68. Med govorom Joška Ovna je dejal: "Kaj pa, če bi se jaz lotil svojega starega posla?" In to je storil.

Jacob Ločnikar, Dearborn, Mich., je bil s svojim bratom Vinkom, ki dela v upravnistištvu Prosvete, na obisku v Waukeganu ob priliki konferencie krajevne organizacije Prosvetne matice in ob predvajanju filma "Na svoji zemlji". Obnovil je naročnino ter prispeval \$2 v tiskovni sklad.

John Krebel, Cleveland, je poslal \$35 za naročnino na list, za oglaševalca Hribarja v Koledarju in prispevek listu v podporo: Feliks Strumbel \$3, John Grile \$1 in Frank Ipave \$1.

Joseph Koric, Detroit, je poslal vsoto \$170.50 za prodane izdave koledarja, za dve celoletni naročnini in \$1 v tiskovni sklad. Čitaje o tem in o drugem njegov dopis v tej številki.

Angela Zaitz je izročila vsoto \$19.50 za naročnino, ki so jih ponovili v Waukeganu po konferenci Prosvetne matice Louis Kužnik, Jack Mesec in Frank Belic (istotako v Waukeganu) pa je nov naročnik. Dva sta ob tej priliki naročila koledar in v tiskovni sklad pa je Angela prejela \$7.50 in vsoto izročila upravništvu. Imena prispevateljev bodo v prihodnjem izkazu.

Omenili smo že trud, ki ga je izvršil dne 29. maja Louis Barborich v Waukeganu. Ob enem je izročil Louis ob tej priliki pet naročnin na list in \$1 listu v podporo. Prispeval ga je John Jenko.

Martin Judnich je v Waukeganu istega dne izročil dve naročnini in pa \$5 v tiskovni sklad, ki jih je prispeval Mike Miller.

Justin Saitz, Clarendon Hills, oziroma Hinsdale, je obnovil naročnino in dal \$2 v tiskovni sklad.

Anton Zornik je poslal 1. junija še šest celoletnih obnovitvenih naročnin.

Obiskali so naš urad John Janc iz Fontane, Calif., bivši Detroitčan, ki je prišel v Milwaukee po nevesto ter se z njo vrnil nazaj v Kalifornijo. Znjima sta bila tu Ursula Bolskar iz West Allisa, Joseph in Jennie Oblak iz Milwaukeeja, Louis Stefanich iz Johnstowna, Pa., prej pa se je oglašila pri nas Josephine Zakrajšek iz Clevelanda in Christine Pugel, Mary Musich, Anna Puncer in Mary Wasil, ter Ana Markel iz Milwaukeeja, oziroma iz West Allisa.

Prvič se je dogodilo, da smo dobili kar tri cele strani oglasov za prihodnji letnik koledarja že v maju. Dal jih je Peter Benedict, iz El Cajon, Calif., naš bivši detroitčan, kansačan itd. Ako bomo tako nadaljevali, bo prihodnji letnik z oglaševali malo polnjen in to v večji obliki kakor v letošnjem letniku. Za tega je nam manjkalo moči v uradu in tako se je moralo opustiti veliko važnega dela. Nabirali oglasov v Koledar bodo kmalu dobili potrebne listine, tako, da bodo imeli dovolj časa do konca oktobra izvršiti svoje delo.

John Kržišnik, Kemmerer, Wyo., je obnovil naročnino zase in za J. Starovašnika, Frontier, Wyo. V tiskovni sklad sta prispevala \$1.50, skupna vsota \$7.50.

Tajnik društva št. 434 SNPJ, Martin Krušič, Arma, Kans., je poslal polletno članarino društva Prosvetni matici v znesku \$6.

Prej smo omenili nekaj obiskovalcev. Naj še dodamo, da sta se oglašila pri nas Joseph in Ivana Skrobot iz Girarda, O. Skrobot je plačal naročnino za Matha Kambiča.

Peter Swolsak, Chicago, je obnovil naročnino ter prispeval \$2 v tiskovni sklad. Anton Richter, Fontana, Calif., je storil isto. Poslala sta vsak po \$5, enako tudi Valentin Savec, Marion, La.

Torej imamo naročnike tudi v nekdanji francoski Louisiani. — Naročnino je obnovil Mike Kramer, New Britain, Conn.

Ti podatki so navedeni, kar smo jih prejeli pisem do prošle sobote.

Ostali bodo nadaljevani v prihodnji številki.

Prečitajte v tej številki poročilo na drugi strani o Antonu Udoviču, ki sedaj dela kadar le utegne v našem upravništvu.

In na angleški strani pa poročilo našega prejšnjega začasnega upravnika Clarence Zaitza o njegovi poti na svoj dom v Oregonu ter o občutni brezposelnosti, ki se tam pozna menda še bolj kakor pa na vzhodu. Sploh se običajno vsaka ekonomska kriza razplamti na zapadu prej kot pa na vzhodu. A posledice so enake za vse Zed. države.

Upamo, da se bo Clarence še oglašil.

Jože Menton, Detroit, nam sporoča, naj mu list začasno ustavimo. On je naš pionir. Bil je povabljen v stari kraj, da bi pomagal novi državi v njenih načrtih za industrializacijo. Pravi, da predno odpotuje, se bo oglašil tudi pri nas. Želimo mu srečno pot in veliko uspeha.

Podružnica Sansa št. 48 bo imela na tej farmi piknik v soboto 30. julija. Vabljeni vsi, da pridete, ker bo "na večernem sporedu" dobra godba in postrežba.

S. Anton Jankovič se je nekoliko pridružil zaradi zakasnitve koledarja. A ker ga poznamo, morda ni tako hud kakor se dela. Izvršil je vzlic vsemu ogromno delo in razpečal nad 400 izvodov, kot mi je sam pojasnil. Ako izgubimo iz aktivnosti Jankoviča, ne bo na škodi samo Proletarec ter naš Koledar, temveč tudi vse razne naše druge aktivnosti, kajti on je agitator tudi v raznih drugih naših akcijah, npr. za SNPJ, dela na priredbah, prodaja vstopnice, nabira oglase itd. Je vedno na cesti in v množici, kakor mravlja. Škoda, da ga je njegova zadnja bolezen precej omagala in je vzelo veliko napora, da je znova na svojih poslilih. Upamo, da jih bo še dolgo vršil.

J. F. Durn.

JOSEPH F. DURN POROČA

CLEVELAND, O. — Naročene izdave Ameriškega družinskega koledarja smo vse razprodali. Bal sem se sicer, da ga bo zaradi njegove zapoznatosti težko razpečati, pa ni bilo tako. Nekoliko več je bilo treba nekaterim odjemalcem te knjige pihati na dušo, pa je šlo!

Celo predsednik našega društva št. 53 SNPJ F. Barbič ga letos ni odklonil, a minulih par let ni hotel nič slišati o njemu, saj od mene ne. Priznanje za uslugo — tako je prišel en izvod več med ljudi.

Tukajšnji podružnici Sansa št. 48 in pa 39 sta bili nedavno zaposleni s pripravami za predvajanje prvega slovenskega umetniškega zvočnega filma, "Na svoji zemlji". Podružnica št. 48 ga je sicer predvajala dvakrat — namreč 17. ter 21. maja v tukajšnjem kino gledališču Abby.

Nekateri so nas kritizirali radi tega — češ, da smo dali "judu" zaslužek itd. Pomislili pa niso, kolikšno boljše udobnost smo s tem dali posetnikom, kajti končno tudi moralni uspeh nekaj šteje. V SDD na Waterloo Rd. bi preko 1300 ljudi nikakor ne mogli zadovoljiti s tako filmsko predstavo — film bi morali predvajati najmanj trikrat za tolikšno avdijenco. Za toliko predstav pa ni bilo časa.

Lastnik teatra je nam šel jako na roke in nam dal dobre pogoje. Ako pomislimo tudi na stroške, ki jih bi imeli z najemanjem projektorja ter unijskega osebja pri tem delu v svoji lastni dvorani, je bilo udobnejše v gledališču in ljudje so sliko videli tako kakor se je vidi v za to narejenih prostorih.

Lastnik gledališča, kjer smo film predvajali, je indijanskega pokolenja. Je fin fant in dejal je, da če bomo še kdaj imeli kaj sličnega za vprizoritev, je nam

Banket druš. "Nada" št. 102 SNPJ k njeni štiridesetletnici

CHICAGO, Ill. — Zensko društvo Nada št. 102 SNPJ naznanja, da se bo vršil slavnostni banket k njeni 40-letnici meseca avgusta v Leo Gračnerjevih (prej Bergerjevih) prostorih.

Članice so sklenile, da ga prirede ob priliki seje gl. odbora SNPJ, ki se običajno vrši drugi teden v avgustu. V tem slučaju se naš banket vrši v četrtek 11. avgusta.

Lani smo imele le veliko plesno zabavo na Silvestrov večer, praznovanje 40-letnice društva pa smo odložile na letoš.

Vabimo članstvo SNPJ ter druge prijatelje društva Nade, da posetijo ta naš slavnostni banket v čimvečjem številu. Več o pripravah zanj pozneje.

Angela Zaitz, predsednica

Žejno mesto

V Chicagu je bilo 1. maja 9.499 salonov, ali okrog 500 manj kot v začetku leta. Zapretili so morali vrata vsi ki niso do omenjenega datuma obnovili licence.

KAJ LAHKO STORI VSAKDO IZMED NAS V KORIST "PROLETARCA"?

- Pridobivajmo mu NOVIH naročnikov
- Obnavljajmo naročnino TOČNO čim poteče
- Agitirajmo med drugimi naročniki, da ritori isto
- Prispevajte v PROLETARCEV tiskovni sklad in pripravljajte to tudi drugim
- Oglasišajte v PROLETARCU priredbe društev in druge stvari
- Naročajte slovenske in angleške knjige iz PROLETARCEVE knjižarne
- Poskrbite, da si naroče AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR vsi tisti, ki tega še niso storili
- Naročite KOLEDAR tudi svojem v starem kraju in enako PROLETARCA.

Vsako naj stori za naš list kolikor more, pa bomo vse težave zmagovali!

PRISTOPIJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNICI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(K) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združena države (izvzemli Chicago) in Kanado \$5.00 na leto; \$4.00 za pol leta; \$3.00 za četrt leta; za Chicago in Cook Co., \$9.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

Letalski promet v Berlin

V zapadni del Berlina, ki je v anglo-ameriški-francoski coni, so navozili povprečno vsak dan 8.010 ton materiala. Ker Sovjetska okupacijska oblast ni dovolila dovoza po železnici, so morali ameriški in angleški letalci dovažati tudi premo, krompir, pohištvo, krmo za konje itd. vse v aeroplanih. Stroški te "vojne" za Berlin so bili visoki in nosi jih večinoma ameriška vlada.

Prispevajte v sklad za obnovo Proletarca!

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani)

no se ni označevala za slovensko) je bilo v službah potisnjenih bolj v zadnje klopi. Novi ravnatelj pravi, da je bilo to potrebno. A prizadeji in njihovi somišljeniki pa se pritožujejo, da čim Slovenec komu ponudi prst v sodelovanje, že ti tujec pograbi vso roko. Ali nekaj takega.

Velenakupni ravnatelj, ki vodi centralni zadrugi v Chicagu — se mi zdi, zgodovino združništva v severni Minnesoti, kjer je bil rojen, malo pozna. Toda pozna pa hibe prodajalcev in drugih delavcev v posameznih združnih prodajalnah. Kdo pa jih ne! Ko je kar tako na monoton način apeliral na Čeha, da naj si zadrugo ohranijo, se mi je zdelo, da je baš to vzrok, čemu so izmed vseh vrst zadrug v Ameriki baš grocerijske združne prodajalne in združne mesnice najmanj uspešne. Pričele so se pred kakimi petimi ali šestimi desetletji v navdušenju nekdanjega socialdemokratskega duha — toda ustanovitelji so bili o trgovskem poslovanju tako nepoučeni, da so morali propasti. Dajati so blago prepoceni in na upanje, kupovalci pa so ga od navdušenih agentov predrago. Ali se kdo izmed Slovencev spominja, koliko združnih prodajalcev so naši rojaki že imeli v slovenskih naselbinah? In čemu so propadli? In koliko jih je še ostalo? Pisec te kolone je imel že precej podatkov o tem v Družinskem koledarju, v Proletarcu in v Majskem glasu. Morda bo dober kdaj sestavil o tem celotno statistiko, ki pa bi vzela prično raziskovanje in časa.

Koliko slovenskih zadrug še uspeva v Zed. državah? Ene prosperirajo, a jih upravljajo novi ljudje, ki se ne oglašajo v naši javnosti. V nekatere so prišli na vodstvo tu rojeni katoliško orientirani možje in žene, ki vodijo svoj biznis s svojega stališča. Zadržne ideologije v Ameriki ni — razen med farmarji, ki pa vodijo svoje zadruge s povsem bizniskim vidikom. Imajo skupne žitnice, gasolinske postaje in zaloga olja, sirarne, mlekarne itd., toda med sabo se ne nazivajo ne za "sodruge", kakor so se na zadnji seji zadnje češke konzumne zadruge v Chicagu, ne za "tovariše", ne za brate ampak za "tovariše" "delničarje".

"Chain Stores" so smrtna pretinja vsaki konzumni zadruzi. Tik česke združne prodajalne v Chicagu, kak blak stran, je bila letos odpita taka "veržna prodajalna", moderna, s sposobnim osebjem, nizko plačilom, pod sposobnim ravnateljstvom — in ljudje — tudi ako so za zadruge, grede ojaše tja kjer je ceneje. Ne da se pomagati! Zadruge v Zed. državah bomo imeli v pravem pomenu šele kadar ljudstvo samo prevzame sedanje mono-

pole v svoje področje. Namreč vlada. A predno se to zgodi, je treba izvoliti v zakonodaje ljudi, ki bodo pri volji storiti konec monopolom ter jih izročili državi, ali pa novim zadrugam, da jih bodo one obratovale vsemu ljudstvu v korist.

POROČILO IN PRIPOROČILO

DETROIT, Mich. — Zaeno s tem dopisom pošiljam ček za \$170.50 za 150 razpečenih izvodov Družinskega koledarja, za dve celoletni naročnini in \$1 v tiskovni sklad.

Naloga je bila težka. Zavzel sem se da jih razprodam in uspel sem. Zahvalim se vsem, ki ste koledar kupili in enako oglaševalcem v njemu.

Prosim tudi Ženski odsek SND in pa društvo Young Americans, ter rojaka Joe Kotarja, da oprostite pomote v oglaših, ki so se dogodile ne po moji krivdi. Niso bile namenoma storjene in upam, da se v bodoče več ne zgodijo.

Prečej odjemalcev koledarja me je vprašalo, ako ga prodajam že za leto 1950. Povedal sem jim, da to ni le koledar temveč knjiga, ki je enako dobra ob začetku kakor ob koncu leta. Sploh da je dobra kadar koli ima človek čas, da jo prečita.

Moje priporočilo je, da se ime tega koledarja spremeni v "Družinska knjiga Ameriških Slovencev".

S to spremembo bi bilo delo razpečevalcem jako olajšano. In tudi uspeh bi bil boljši.

Seveda, najboljšje je, ako izide saj do 1. januarja. Že radi tega, ker imajo ljudje po zimski več časa čitati kakor pa na pomlad in v poletju.

Cital sem tudi vsakovrstna priporočila, kako ohraniti Proletarca v teh kritičnih časih. Vsak, ki se zanima za napredek delavstva, da se je vse podražilo. Tiskovni papir je dvakrat, trikrat dražji kakor pa je bil pred vojno in tudi tiskarjem so se plače podvojile. Naročnina pa je ostala pri starem.

Noben delavski list ne more izhajati samo od naročnine. Proletarcu smo morali dati od vsega začetka inženjere v obliki \$\$. Prav gotovo bomo morali to tudi v bodoče, in celo v večji meri kakor doslej. Vrste naših priseljencev se krčijo — posebnost onih, ki so razredno zavedni. Tako se z njimi vred redi tudi seznanjati naročnikov.

Možno je tudi, da nekateri prisiljujejo propagandi "demokratskih socialistov", ki je usmerjena proti "Proletarcu", češ, da ta list ni več ne delavski in ne demokratičen. Veliko naročnikov se je tudi postaralo in utrudilo ter smatralo, da je za njih vse minulo. Premalo je tudi energičnih agitatorjev, da bi

PRIZORI IZ STAVK v Kanadi. Mnogi, napisi, demonstracije, nato nekaj ranjenih in pa razbita avta.

list razširjati in tako gre vsaka stvar k svojemu koncu. Toda za pogreb je še dosti časa.

Ako bi priporočal zvišanje naročnine na 4 ali 5 dolarjev, bi prav gotovo izgubili nekaj naročnikov. Ako bi Proletarca začeli izdajati enkrat na vsaka dva tedna, nam bi nasprotniki rekli, da izgubljam tla pod nogami. Reakcija bi vriskala veselja. Zase mislim, da je bolje ohraniti nekaj kot nič. Čemu bi se sramovali! Vsi vemo, da se naše vrste redčijo vsled umiranja in staranja, mlade moči pa so izključene radi emigracijske limitacije progresivno mislečih ljudi iz stare domovine.

Priporočam, da se vžame v pošten zvišanje naročnine ali pa zmanjšanje lista, tako, da bo Proletarec živl in prihajal med nas dokler se ne poslovimo iz te "solzne doline".

— Joseph Korsic.

IZ URADA "BIG" TONYJA

OAKLAND, Calif. — Spet se oglašam s kratkim dopisom, da ne bi čitatelji Proletarca domnevali, da me je "koklja brcnila". Res smo imeli v Kaliforniji mrzlo zimo, kar je bilo nekaj nenavadnega za naše kraje. Namesto da bi vremenski bogovi nam podarili toplo zimo, so jo pa Cikanom in prebivalstvu drugih krajev na osrednjem zapadu.

Ta dopis sem natipkal 2. junija. Vreme je bilo jako toplo. Pa sem šel v gostilno k Albertu Hrastu (ne pod Hrastom), "stisnil" par steklenic piva in rečem vam, da so se mi kaj dobro prilegle.

Z Albertom sva se pomenkovala tudi o težkočah, ki jih ima naš list Proletarec. Posegel je v žep in mi izročil dva "copaka" v tiskovni sklad. Poslal sem jih zaeno s tem dopisom.

Radostno opazujem dopise v Prosveti, kako se naši v Fontani pripravljajo proslaviti 45-letnico SNPJ. Vrtila se bo tri dni, namreč 2., 3. in 4. julija. Kdor le more, naj se je udeleži. Zal bo vsakemu, ako ne pride.

Prijatelji iz Fontane mi pišejo, da bo zelo "lušno". To jim rad verjamem. Mene in bašo mamso so pismono povabili na to praznovanje. Ako bo le zdrave dopuščalo, ali ako nam kaj hujšega

ne prekriza račune, zagotovo prideva.

Govornik na tej proslavi bo v imenu jednote njen glavni predsednik Jože Culkar. Njegovi starši so prišli od tam kakor pisec teh vrstic. Zato sem ponosen nanj, posebno ker je on dober bojevnik za SNPJ.

Ker smo člani te podporne organizacije dobri podporniki Proletarca, menda ne bo urednik nič hud, ker oglašamo tu to priredbo SNPJ. (To vendar ta list vrši od vsega začetka, od januarja 1906.)

V Prosveti in v Proletarcu je z našega Pacifika prav malo dopisov.

Na Slovenskem hričku v San Franciscu imamo večkrat društvene veselice, ki pa jih v našem naprednem tisku skoro nihče ne oglašja. Valic temu so dobro obiskane.

Toda sedaj v našem slučaju pa smo skoro primorani oglašiti se v vseh naših listih s sporočilom, in z vabilom, da bo društvo Tabor Slovanov št. 304 SNPJ priredilo slavnost 45-letnice SNPJ 10. julija v Slovenski dvorani, Vermont in Miraposa St. v San Franciscu.

Tudi na tej priredbi bo glavni govornik Joseph Culkar. Večer prej pa bo njemu v počast prirejen banket. Vrtil se bo v isti dvorani. Naslednji dan bo predvajanje tudi film iz Slovenije, "Na naši zemlji".

Poročano mi je bilo, da bomo videli ob tej priložnosti na sliki tudi vaše in moje rojstne kraje, med njimi "velikansko" mesto Vianja gora, od kjer jaz prihajam.

Spored se prične ob 2. pop. Potem bo zabava. Mame Barič, Petrič in druge nam bodo kuhale najbolj pristne kranjske klobase s kislim zeljem in postregle nam bodo z drugimi domačimi dobrotami.

Tištini, ki radi plešejo, pa bom jaz skušal ustreči. Na svidenje na Kranjskem hribu.

— Anton Tomšič.

Za končni cilj socializma se mora bojevati delavski razred. Ali končni cilj ni vlada delavskega razreda ali njegova "dikatura", temveč konec razredov sploh. Prav to je bistveno za socialistično družbo, da ne bo v njej nobenih razredov.

so rekli. Socialdemokratske in komunistične stranke so zastopane v vladah. V času prve in druge internacionale pa si moral svojo voljo izražati na ulicah, na barikadah, umirati v industrialnih konfliktih pod policijskimi sabljami in orožniškimi puškinimi kopiti.

Nastala je komunistična svetovna fronta, ki jo je hotel mednarodni kapitalizem zatreti, a škodila si je največ s tem, da je sledila tajniku Zinovjevu in morala zigzagati sedaj sem sedaj tja. Georgi Dimitrov jo je med vojno razpusil. To je bilo za zavezniško javnost. Kominterni si je ohranila svoje zveze dalje — toda brez hrupa in manifestov.

Sedaj je tu kominform — ki pa deluje ne toliko proti kapitalizmu kot zoper Tita in njegovo komunistično stranko v Jugoslaviji.

Slabo je to — ne samo za Jugoslavijo temveč tudi za kominform, kar mnogi njegovi vodilni člani vedo, a vseeno vsled "discipline" vztrajajo pri svoji zmoti.

Dogaja se nova strahovita zmota, razbijanje delavskih strokovnih unij. Predvojna delavska strokovna internacionala se je sesedla čim sta si strokovne unije v njenih deželah podjarmila Mussolini in Hitler.

Pa minuli vojni je bila ustanovljena nova — največja, kar jih je še kdaj obstojalo, toda ni nikoli pravilno živela. Unijski voditelji iz dežel zapadnega bloka so dobili navodilo, da naj se od Rusov ločijo, ker drugače zapadne sile take internacionala, v kateri so tudi unije iz vzhodnih dežel, ne bodo podpirale.

Washington in London sta uspela. Angleške delavske unije so se ločile, nato še danske in norveške ter ameriški CIO. V Franciji in v Italiji je v teku gibanje za razbitje vseh enotnih sindikatov.

Dotim je kapitalizem solidaren, gre delavstvo po starih potih politične zmede in se nič ne briga, da se bi kaj naučilo iz zgodovine.

Toda vendar — saj ni tako črno! Delavstvo vzlic razdvajanju, ki ga podpihujejo največ zunanje sile, v svoji solidarnosti ni toliko razbito kot izgleda na zunaj. In končno, saj pravi naš stari pregovor, da vsaka šola nekaj stane.

Andrej Soboljov: Poslednja noč

V eni izmed celic je bil zaprt štiri letniki, obsojeni na smrt.

Iz okence celice št. 12 je spustila roka tanko vrvico, na kateri je bil privezan listič. Ta listič je padel skozi zamreženo okence celice št. 13.

Eden jetnikov je zgrabil listič in bliskovito prebral vsebino. Listič je šel iz roke v roko. Jetniki so prebledeli. Zavladala je smrtna tišina.

Danes vas odpeljejo iz ječe ... V interesu stranke je, da se morajo preprečiti vse nepotrebne žrtve ... Sprejeti morate obsodbo molče. Brez hrupa. Brez odpora. Brez moči smo. Morate se znati obvladati. Ne demonstrirajte. V mestu je pogrom. Kozaki so na straži.

Iz okna v okno, iz celice v celico gre strašen listič. Vsem jetnikom ledeni kri.

Dva jetnika spita, tretji gnete figure iz kruha, četrti gleda skozi ključavnico na koridor, kjer hodi vojak s puško na rami gor in dol.

Car je ukazal, da se mora jetnike skrbno in strogo čuvati. "Naša poslednja noč" ... šepetalo tiho eden iz jetnikov, da bi ne zbudil sprehajalcev. "Živeti še hočem ... Lacom sem ... Ali misliš, da dobimo pred smrtjo zajtrk?"

Leže na deske in potegne plašč čez glavo. "Ne bojim se smrti," šepeta drugi. "In ti?"

Tovariš ga srčno objame in poljubi na čelo.

"Mitja," reče. "Naše življenje se bliža h koncu ... Nikoli več ne bomo gledali sonca ... nikoli več ..."

Tisti čas poskuša na nekem drugem kraju mesta širokopleč, močan mož, žandarmerijsko u-

Zenska molči. Nato pa zašepeta rahlo:

"Kolja ... ali se bo posrečilo? Ce bomo imeli smolo, ti zbežim." Širokopleči mož zapne uniformo.

"Ne boj se. Dober režiser sem."

Mlad žandarm vstopi in strumno javi:

"Gospod ritmojster! Telefon kliče."

"Kdo je pri aparatu?"

"Ravnatelj jetnišnice."

"Tako pridem."

Na drugem kraju mesta drži slušalo telefona ravnatelj jetnišnice in govori s tresočim glasom:

"Da, gospod stražmojster. Ukažete, gospod stražmojster. Dva plombarina voza ... brez hrupa, razumem ... popolnoma tiho ... Poveljnik eskorte je ritmojster Kurenkov ... Mi ni bilo v čast, da bi ga poznal — a, seveda, prispel je danes iz Petrograda. Ukažete, gospod stražmojster ... Razumem, v gozdu za kolodvorom ... vse štiri jetnike. Razumem, gospod stražmojster."

"Uro pozneje sta peljala dva zaprta voza v smeri k jetnišnici. Voza sta bila obkoljena od žandarjev. Pred vrati jetnišnice obstojita. Iz enega stopi širokopleč žandarm in potegne za zvonec. Pojavi se ravnatelj jetnišnice. "Vam je poznan ukaz njegove eksekucije?" vpraša ritmojster Kurenkov. "So jetniki pripravljeni?" ... Prosim, privedite jih!"

Obsojenci prihajajo posamezno iz celic. Ritmojster Kurenkov kadi nervozno cigareto za cigareto. Eden izmed jetnikov se nenadoma žandarmom iztrga, ali ritmojster ga zagrabi in preda jetniškim paznikom.

"Brže!" —

Ritmojster salutira in zapusti jetnišnico.

Vozova se zganeta. Čez pol ure kreneta s ceste in peljeta mesto h kolodvoru, k reki. Na drugi strani reke je Rumunija. Naenkrat se vzdigne ritmojster in reče nervozno:

"Sodruzi ... Prosim, samo mir! ... Tu, evo, samokresov. — In nekaj denarja ... Mnogo sreče! ..."

Pol ure pozneje telefonira pseudoritmojster Maši:

"Maša! ... Lahko ležeš. In nikar ne čitaj razburljivih romanov ... Vse v redu! ... Lahko noč!"

PIKNIK V KORIST PROLETARCA

Priredi klub št. 1 JSZ v Soboto 9. Julija

pri Keglu v Willow Springs, Ill.

Fina godba. Pričetek ob 2. popoldne.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1949

Vsebuje ŠTIRINAJST povesti in drugih pripovednih spisov, ŠEST zgodovinskih spisov, PETNAJST pesmi, DEVETINDVAJSET slik in pa koledarske ter razne druge podatke.

CENA SAMO \$1.50

Naročila naslovite
PROLETAREC

2301 So. Lawndale Ave Chicago 23, Ill.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerno — Delo jamčeno

TELEFON: CAnal 6-7172-6-7173

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 36th STREET
Tel. CRAWford 7-2312
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
8:30 to 5:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 3519 So. Ridgeway Ave.
Tel. CRAWford 7-3446
If no answer — Call
AUSTIN 7-5766

ZA LIONE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. Michigan 2-3143

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

ZORA JUGOVA:

OB KRIŠKEM PORTU

Povest iz življenja v Istri

(Konec)

"Pošteno nas je zblilo nocoj. Dražetu je prevrnilo čeln in smo ga komaj rešili. Ako ne bi bili skupaj, ne vem, če se ne bi vrnil brez njega."

"Ribič ribiča nikoli ne zapusti v nesreči — in če si ti, Nine, z njimi, sem kar miren."

Mikola ga je moško potrepal po rami, kakor bi se hotel prepričati o moči njegovih mišic. Marička je ponosno gledala Nineta.

"Saj ne bo pretežko, kaj Marička?" Mikola, ki je imel stare, bore oči, se je muzal v ozadju.

"Nine, Nine, saj menda nisi soli nasul v kasete?"

"Tudi če bi je, koliko sem je že nanesla po bregu navzgor in še dalje."

"Saj sem rekel, Nine, lep par bosta."

In vendar je Nine, ki se ni bal nevihte na morju, postal pred Maričko krotak in zardeva. Zdal je bil kar zadovoljen, da je stari Mikola začel ta razgovor.

"Ej boter, nikar mi ne mešajte Maričke, še prevzetna postane in začne metati oči po kdo ve kakšnem gospodiču."

"Kako pa govoriš, Nine?"

Marička ni poznala laskanja. Njena mati je imela devet otrok.

Vsakega se je razveselila, kot da je prvi, toda za božanje ni imela časa. Marička je bila tretji otrok, prva hči. Ko je dorasla, je pomagala materi. Pestovala je svoje mlajše bratce, da so čimprej zlezli iz plenice. Zdal so že vsi odrasli, le dva hodita v šolo.

Trije so ribiči. Njej sami je bilo žal, da ni fant, da bi hodila na morje, posebno takole ponoči.

Ribič je bil zanjo najlepši poklic, zato je tudi sedaj materinsko karajoče pogledala fanta. S pogledom se ji je opravičil in jo krepko stisnil k sebi.

Stari Mikola se je srečno nasmihal, kakor da se sam ženi, umaknil se je pod lipo, tiho in počasi, da ga Nine in Marička niti nista videla.

"To jesen, kaj ne, Marička si spleta gnezdo? Ali misliš, da bova zmogla?"

Kakor krik življenja po tej strašni noči so privrele te besede iz njegovih prsi.

Marička je dobro poznala življenje. Nikoli ni zidala gradov v oblake. Vedela je, da ji ne bo nič naravnost. Ni poznala brezdelja in bi v njem ne mogla živeti. Nineta je ljubila, zato mu je mirno odgovorila. "Bova."

Ta trenutek je občutila v sebi kakor sveto prisego. Bova. Vedela je, kaj to pomeni. Dom, otroci, skrb, delo podnevi in ponoči.

"Mlada sva in zdrava, nič se ne boj. In rib je še mnogo v morju."

Zasmejala se je tako od srca, da si občutil vso njeno srečo. Tudi on se ni več bal življenja. Vedel je, da je Marička njegov tovariš, njegova mati in žena, njegovo življenje. Brez zadrege sta se poslovila, toda vedela sta, da sta odslej eno.

Ribiške barke so se že vse vrnile z nočnega lova. V portu je bilo živahno in ribiči so se nagajivo šalili z ženami, ki so prišle po ribe. Lov je bil obilen, zato je skrb izginila z obrazov.

Nekaj rib so iztovorili, druge odpeljali v Trst. Oni, ki so ostali so po bregu raztezali mreže, da jih posušijo za drugo noč.

"Kakor da so sončni žarki prebudili novo življenje v bregu, se je iznad latnikov zaslišalo drobno čebljanje, smeh in petje, vse pomešano. Tako si bolj občutil kot videl živahno kopico otrok, ki se bliža. Mikola je zamisljal, kakor tla poslušajo najslajšo glasbo. Otroke je imel rad, otroci so to dobro vedeli, zato so se ga tudi vsako jutro razveselili. Najsrečnejši je bil mali Tinče, njegov vnuk, ki je le redko prihajal k morju, ker je bil še majhen. Zato so bili taki dnevi zanj praznik. Drugi so prinašali vsako jutro južno ribičem.

"Ko bom velik, bom ribič tudi jaz. Tako lepo je pri morju, potem ne bi nikoli hodil v vas."

"To misliš zdaj, ko je tu prijetno in toplo, pozimi, bi se pa le rad stisnil k ognjišču."

Tinče je bil užaljen, da mu niso verjeli. Pogledal je Maričkinega brata in mu rekel z užaljenim ponosom:

Kaj se Nine tudi tišči pozimi pri ognjišču? Jaz bom tak ribič, kot je Nine."

Zdal so že bili pri bregu in Mikola je ujel Tinčev zadnji stavek, pogledal Nineta, kakor bi mu hotel reči: "Ali slišiš?" in se obrnil k otrokom.

Tinče mu je prišel nasproti: "Dobro jutro, nono!"

"Kaj se pa petelinčiš, Tinče? Dobro jutro otroci."

Vsi so hitro oddali košarice z lončki ribičem ter se vrnili k lopi. Tu je Tinče pravkar zatrdel navodilo, da bo ribič, tak ribič, kot je Nine.

"To ne more, kaj ne, nunc? Nine je najpogumnejši ribič."

"Do zdaj že. Morda bo pa tudi Tinče nekoč tak junak. Zdal je še majhen pa že dobro plava. Glavno je, da ljubi morje — potem te že sprejme za prijatelja in takrat more vse."

"Tudi dihaš lahko pod vodo?"

Je vprašala plašna Ančka, ki se je vselej ustrašila valov, ki so ji pljusnili mimo nosa in useš ter ji jemali sapo.

Vsi so se zasmeli, Tinče pa jo je od strani pogledal.

"Ti se morja bojiš. Zate tudi ni potrebno, ker si ženska in ne moreš postati ribič."

Tako moško je to povedal, da je Ančka kar umolknila.

"Ali veš, koliko časa je Nine plaval pod vodo? Povej ji, nono!"

Sonce je že pošteno grelo in otroci so se umaknili v senco, obkrožili starega Mikola in ga prosili, da jim še enkrat pove zgodbo o Ninetu. Videli so, da rad pripoveduje in tudi sedaj jim je z veseljem ustregel.

Pokazal jim je prostor, kjer je bila barba, povedal, da je deset metrov globoko tam, kjer je na dnu nekaj zapelo mrežo. Vsi ribiči so poskušali priti do dna in odpeti mrežo, a nihče ni uspel. Takrat je bil Nine še zelo mlad.

Stopil je na rob barke, skočil in se izginil v globino. Dolgo ga ni bilo na površje, starejši ribiči so se že zaskrbljeno spogledovali. Naenkrat pa je pogledala iz morja njegova glava: "Potegni-

te!" Skoraj verjeti niso mogli. Potegnili so mrežo, in res, ovira je bila odstranjena. "Vidite, otroci, tak je Nine."

V tem trenutku je zapljusknila voda. S pomola je skočil Nine, izginil za trenutek pod vodo in zaplaval na odprto morje. Otroci so veselo zavriskali in tudi sami pohiteli v morje.

Pri lopi na bregu sta obsedela samo stari Mikola in mala Ančka. Bila je edina deklica, ki ni znala plavati. Žalostno je gledala svoje vrstnice, kako se pogumno premetavajo po valovih.

"Kaj ne, nunc, tudi one ne bodo nikoli ribiči?"

"Seveda ne. Toda plavati se le uči! To je koristno in lepo."

"Bom", je tiho odgovorila šla počasi med školje, se slekla in sedla na skalo ter gledala za tovariši, ki so bili daleč na morju.

Tudi stari Mikola je gledal za njimi. Spredaj je plaval Nine, za njim vsa čreda otrok, tudi njegov mali vnuk. Srečno je gledal za ta novi rod. "To bodo nekoč pravi ribiči, pogumni in drzni. Postavili bodo nov port in ga čuvali, da ga ne bo nihče več porušil."

Mikola, star in siv, je slonel ob lopi, v bregu je žogel slavič svoje večno pesem: pomladi in ljubezni, ob ledje v pristanu so se rahlo zaganjali valovi in z morja so doneli vriski otrok.

Angleški laboriti v zagatah vsled kritik med delavstvom

(Konec s 1. strani)

Se ne žene na preteg. A sedaj pa je v skrbah, če — kaj, ako me boss odloži? In dela toliko bolj, da se bi priganjem ja ne zameril.

Ako hočemo verjeti statistiki trgovskega departmanta, obratuje naša industrija sedaj 95 odstotkov svoje kapacitete. Isti viri, da bo proizvodnja — pazdovale koncem tega leta še nad 25 odstotkov. To bo pomenilo "kri- zo", pa tudi če se je bo še tako označevalo za "recesijo".

Se nekaj števil, ki pričajo, da se obljube o trajni prosperiteti niso izpolnile. Dohodki onih, ki delajo za preživljanje, trgovin itd. so se dosedaj znižali še o krogi sedem milijard dolarjev. Trgovski departament pravi, da je vsa to izgubo dohodkov v glavnem pripisati znižanju me- de — namreč da delavci zaslu- žijo manj kakor so — in pa zni- žanju dohodkov ameriških far- marjev. Kajti čim se zniža pov- prečna meza delavcev, tako pa- dejo tudi dohodki farmerjev, kar pa večina slednjih še vedno no- če razumeti.

Vsled strahu pred krizo so za- čeli varčevati tudi oni, ki še slu- žijo "po starem" in se niso ob- prihranke. A boje se — kaj ako se kaj pripeti — pa so si zave- zali svoje denarne močnejše.

To se pozna v trgovinah na- debelo in na drobno že dosedaj pa od 1. januarja za več kot ka- ke tri milijarde dolarjev. Po- sledica je — prodajalne odslav- ljuje odvisne uposlence, potem tovarne, nato trgovine se več in- tako gre ta stvar iz slabšega čezdalje na slabše.

Kaj pa zvezni kongres? Pri- pravlja se na politične, razis- ke "špijanske" aktivnosti in bavi se z drugimi nepotrebnimi stvarmi. Ali bo CIO v očigled- teh dejstev priznal, da ni bil on, ki je zmagal v lanskim pred- sedniških volitvah, pač pa stara dvojica "demo-republikanska" stranka? Ne, iz početja, ki ga- unjanjo voditelji unij CIO in AFL, ter tudi bratovščina žele- zničarjev in voditeljev ravnih samostojnih unij je razvidno, da svojih zmot nikakor niso pri- pravljene priznati in še manj jih popraviti. To nalogo bodo morali izvršiti drugi ljudje in sicer še kadar bodo sedanji glavari skrahirali.

Seznam priredb slovenskih organi- zacij v Chicagu

Organizacije v Chicagu in oko- lici, ki žele imeti svoje priredbe označene v tem seznamu, naj nam sporoče podatke, enako tudi po- pravke v slučaju pomot.)

Klub št. 1 JSZ — piknik v korist Proletarca v soboto 9. julija pri Keglu v Willow Springsu.

"Sosedje" št. 449 SNFJ, piknik v nedeljo 24. julija v Benis Forest Preserve (v istem kraju kakor lani- sko leto).

Društvo št. 707 SNFJ iz Summita priredi "moon light" piknik v soboto 30. julija na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

"Nada" št. 102 SNFJ — banket v prosilavne 40-letnice društva v četrtki 11. avgusta, pri Leo Grač- nerju na S. Lawndale Ave.

Traiblasters št. 100 SNFJ — pik- nik v nedeljo 14. avgusta na vrtu Gano Farmers Grove, 425 W. 116th St. (3 in pol bloka vzhodno od Halsted.)

Peovski zbor Proletar — piknik v nedeljo 21. avgusta na Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Pioneer št. 559 SNFJ, piknik v Pilsen parku v soboto 6. avgusta, So. Albany ter 26th St.

Progresivne Slovenke, krožek št. 9 — proslavitev druge obletnice krožka s programom in plesno za- bavo v nedeljo 18. oktobra v dvo- rani SNFJ.

Peovski zbor Proletar — jubilejni koncert v nedeljo 6. novembra v avditoriju Sokol Chicago na So. Kedzie Ave.

Narodni vitez št. 39 SNFJ — Sil- vestrova zabava v soboto 31. decem- bra v jedotini dvorani.

vse. Vlada se je trudila, a težko- če je zmogla premagati le s so- delovanjem ameriške vlade.

Nastale so stavke v Angliji — proti vladi in zoper voditelje prizadetih unij.

Kdo ima koristi od tega?

Torij se veselo — toda delav- stvo jih sovražijo. Komunisti? Da, ti jih bi največ imeli, toda pov- prečen Anglež je ponosen nacio- nalist in ne bi maral pomagati "ruski" stranki. Zato je za en- krat velik notranji metež v de- lavski stranki sami. Levica bi jo rada pripravila v radikalizem.

Desnica pa se je oprla na vlado Zed. držav ter na Trumanovo doktrino, na Marshallov plan in na Atlantski pakt, in tako je tudi laboritska Anglija, še celo bolj kakor prej Churchillova, postala podložnica ljudi, ki vladajo v pa- lačah v Washingtonu, D. C., in v nebotičnikih na Wall Streetu.

Ekonomsko stanje te- dežle se naglo razvija v poslabšanja

(Konec s 1. strani)

se ne žene na preteg. A sedaj pa je v skrbah, če — kaj, ako me boss odloži? In dela toliko bolj, da se bi priganjem ja ne zameril.

Ako hočemo verjeti statistiki trgovskega departmanta, obratuje naša industrija sedaj 95 odstotkov svoje kapacitete. Isti viri, da bo proizvodnja — pazdovale koncem tega leta še nad 25 odstotkov. To bo pomenilo "kri- zo", pa tudi če se je bo še tako označevalo za "recesijo".

Se nekaj števil, ki pričajo, da se obljube o trajni prosperiteti niso izpolnile. Dohodki onih, ki delajo za preživljanje, trgovin itd. so se dosedaj znižali še o krogi sedem milijard dolarjev. Trgovski departament pravi, da je vsa to izgubo dohodkov v glavnem pripisati znižanju me- de — namreč da delavci zaslu- žijo manj kakor so — in pa zni- žanju dohodkov ameriških far- marjev. Kajti čim se zniža pov- prečna meza delavcev, tako pa- dejo tudi dohodki farmerjev, kar pa večina slednjih še vedno no- če razumeti.

Vsled strahu pred krizo so za- čeli varčevati tudi oni, ki še slu- žijo "po starem" in se niso ob- prihranke. A boje se — kaj ako se kaj pripeti — pa so si zave- zali svoje denarne močnejše.

To se pozna v trgovinah na- debelo in na drobno že dosedaj pa od 1. januarja za več kot ka- ke tri milijarde dolarjev. Po- sledica je — prodajalne odslav- ljuje odvisne uposlence, potem tovarne, nato trgovine se več in- tako gre ta stvar iz slabšega čezdalje na slabše.

Kaj pa zvezni kongres? Pri- pravlja se na politične, razis- ke "špijanske" aktivnosti in bavi se z drugimi nepotrebnimi stvarmi. Ali bo CIO v očigled- teh dejstev priznal, da ni bil on, ki je zmagal v lanskim pred- sedniških volitvah, pač pa stara dvojica "demo-republikanska" stranka? Ne, iz početja, ki ga- unjanjo voditelji unij CIO in AFL, ter tudi bratovščina žele- zničarjev in voditeljev ravnih samostojnih unij je razvidno, da svojih zmot nikakor niso pri- pravljene priznati in še manj jih popraviti. To nalogo bodo morali izvršiti drugi ljudje in sicer še kadar bodo sedanji glavari skrahirali.

Kaj je socializem?

Skupno lastništvo delovnih sredstev, si nekateri revolucio- narji zelo napačno razlagajo; stvar si predstavljajo tako, da bi rudarji imeli rudnik, plavžarji plavž, izdelovalci cigar tobačno tovarno, železničarji železnico itd. Vse take ideje nimajo s so- cializmom prav nič opraviti in niso vredne pištkega oreha.

V bistvu bi ostale v taki uredbi kapitalistične razmere, le da bi namesto sedanjih kapitalistov stopile posamezne delavske sku- pine, katerih interesi bi bili prav tako različni, kakor so se- danji interesi posameznih kapita- lističnih grup. In ta nasprotja bi se izražala v enako besnih bojih.

Socializem ne sloni na sindikal- ni, temveč na družabni lastnosti delovnih sredstev.

Cerkev je priznala, da se su- če zemlja okrog solnce. Cerkev bo še priznala, da je družba ena- kopravnostno opravljena in boljša od razredne družbe. Le da pri- haja cerkev večinoma z vsakim priznanjem prepogno.

NEKAJ O PREHRANI

Živila, ki nas ne hranijo

Človek uživa tudi jedi in pija- če, ki mu ne nudijo nobene hra- nilne vrednosti, ali pa le malen- kostno. Uživa jih radi tega ker mu prija, zaradi okusa ali za- radi ugodnega razpoloženja, ki ga napravijo. Taka živila, če jih smemo tako imenovati, so kava, čaj in vse vrste opojnih pijač. Imenujemo jih nasladila.

Kava in čaj

Kava je pijača za nasladi, ka- kor so alkoholne pijače, seveda z drugačnim vplivom. Pripravlja se iz zmelih in žganih zrnatih sadov kavnega drevesa. Ob sko- delci kave postanejo naše misli nekako lažje in govorica je bolj živahna. Znano je tudi, da se z močno kavo ubranimo nadlež- nega spanca, če imamo pred se- bo še naporno dolgotrajno du- ševno delo.

Kava ima raznovrstne kemi- čne snovi, ki dobe, ki je žgana, prav prijeten duh. Glavna snov kave, ki je brez duha in daje kavi njeno čudodelno moč, je kofein. Zdravnik ga uporablja kadar hoče trenutno oslabiljeno srce okrepiti. Prav zaradi tega se črna kava priporoča človeku, čigar srce je radi preobilo zau- žitega alkohola ali kakega dru- gega strupa ali bolezni omam- ljeno ali oslabiljeno.

Kofeinova glavna lastnost je, da skrči žile v trebušni votlini in s tem zviša krvni pritisk. Posledice tega skrčenja trebu- šnih žil pa utegnejo biti tudi nezdrave. Po jedi potrebuje čre- vo, ko prebavlja več krvi, zato so žile v črevesju razširjene.

Za pravilno prebavo je torej potrebno, da se kri pri jedi na- bere v žilah trebušne votline. Tu- di možgani in mišice imajo v tem času manj krvi, zato niso sposobni po jedi niti za telesno niti za duševno delo. Če pa iz- pijemo skodelico kave, se tre- bušne žile skrčijo, možgani in mišice dobe več krvi in dozdeva se nam, da laže opravljamo de- lo. Seveda je pri tem na škodi naša prebava, ki traja dalje, ali pa je nepopolna, ker manjka v trebušni votlini krvi.

Druga lastnost kofeina je, da priganja srce k intenzivnejšemu delu. Če to stori večkrat, potem srce oskuduje, kajti ni pametno brez potrebe pospeševati delo- vanje srca.

S tretjo svojo lastnostjo ko- fein draži živce in če se to stal- no in v veliki meri ponavlja, jih tudi ohromi. Tako gre mar- sikatera nervoznost na račun premočne kave. To seveda go- vorim o pravi kavi in ne o kav- nih nadomestilih. Vedeti je tre- ba, da je kofein štrup in da gram tega strupa, če ga zauži- jemo hkrati, še lahko vpliva smrtno. Skodelica kave, naprav- ljena iz 16 g žgane kave, pa ima v sebi 0.1: 0.12 g kofeina.

Kofein je štrup za odrasle, še v večji meri za otroke. Otrok do 10. leta sploh ne sme piti kave. Ljudje, ki bolehalo na srcu, naj popolnoma opuste kavo, zdravim pa je nujno potreben pouk o uživanju kave. Pravo kavo z uspehom lahko nadomestimo z žitno kavo.

Čaj se pripravlja iz čajne rast- line in ima v sebi 1-2 st. thei- na. Thein daje čaju njegove last- nosti in učinek čaja je milejši od učinka kave. Od pravega ča- ja je treba ločiti nepravne čaje, ki jih pripravljajo iz različnih domačih rastlin (lipe, bezeg, ka- melia) in jih rabijo v domačem zdravstvu, ker vplivajo osvežu- joče.

Kakao

Štejem sicer med nasladila, vendar ima tudi hranilne sestav- vine. V skodelici kakaa sta 2 g belakovin, 4 g toličce, 4 g og- likovih hidratov in 0.1 g theo- bromina. Kakao lahko nadomeš- ča kavo ali čaj, primeren je za otroke, če je kuhan na mleku.

Alkoholne pijače

(vino, pivo, žganje) spadajo tudi med nasladila, ker jim je podla- ga alkohol. V navadnem vinu je 7-12% alkohola, v pivu 3-5%, v žganju tudi nad 50%. Škodljiv učinek alkohola na človeško telo in družbo je splošno znan. Če ga pogosto uživamo zastruplja telesne celice in jim jemlje od- pornost proti boleznim.

Alkohol nima one važne last- nosti, ki jo imajo vse prave hra- nilne sestavine, namreč tvari- vne zmožnosti, s katero bi lah- ko služil pri tvorbi telesnih celic.

Toplotna energija, ki nastaja pri izogrevanju alkohola, ne ko- risti telesu, ker se pri tem od- daje povečana količina toplote. Alkohol namreč razširja kožne krvne žile in povečuje takoj ko ga použijemo krvni pritisk in pospešuje dihanje, kar povzroča večjo oddajo toplote in padec telesne toplote. Občutek, da al- kohol človeka ogreje, je teoreje slepaški. Le toliko, kolikor po- alkoholu nastala gorilna toplota negre v izgubo zaradi povečane oddaje toplote, lahko alkohol pospešuje porabo neizgorele to- liče za tvorbo telesnih celic. Al- kohol ne more štediti ali nado- mestiti beljakovin, pač pa jih celo razkaja. Če alkohol dnev- no uživamo se zmanjšajo teles- ne beljakovine in kasneje moči. Ta pojav izostane pri onih lju- deh, ki uživajo mnogo beljako- vinskih hrane in je njihovo telo vajeno alkohola. Dalje je doka- zano, da že majhne količine al- kohola zmanjšujejo zmožnost za delo in da se poleg tega še po- večja telesni napor. Alkohol to- rej ne daje moči, tudi povečanje moči je le navidezno in lažnivo, kajti alkohol le zamori občutek utrujenosti. Iz tega lažnivega učinka alkohola izvira slavo- spev, da alkohol krepi človeka in mu daje moči. Je pa to popol- noma zgrešeno.

Zmerna množina alkohola draži živčevje, tudi srčne živce ter povzroča pospešeno delova- nje srca, torej tudi večji krvni pritisk. Zlasti se javlja dražljiv vpliv na možganih, ker zaziblje

človeka v toliko zaželeno evfo- rično stanje. Uživanje alkohola povzroča zdravstveno, ekonom- sko in socialno škodo človeka posameznika ter človeške druž- be.

VZAJEMNOST ČLOVEŠTVA

Vsi ljudje so ljudje. Že iz te- ga sledi, da morajo imeti nekaj skupnega. Z enim imenom ni mogoče krstiti množice, ki ni- ma v svojih delih kaj enakega, kar je karakteristično. Kar je med vsemi enakega, pa ustvar- ja tudi temelj za skupne inte- rese in za solidarnost.

Vsak človek hoče živeti; vsi ljudje hočejo živeti. Vsakdo bi rad bil srečen. Iz skupnega stremjenja po življenju in sreči bi morala nastati tesna vzajem- nost za dosego cilja, ki je vsem enak.

Pa vendar ni med človeštvom v praksi te vzajemnosti. Iz stremjenja po življenju in sre- či se razvijajo boji, ki uničujejo življenje in srečo. Stremjenje po cilju, ki je skupen vsem, ni skupno; posamezniki in posa- mezne skupine ga skušajo do- seči vsaka po drugi poti in te se križajo pa privajajo skupno pro- ti skupini v nasprotje.

Vpraša se, če mora biti tako. Nima li od vseh teh bojev člo- veštvo kot celota prav tako svo- jo škodo kadar posamezniki, ki poginejo v njih?

PROLETAREC je delavski list za misleče čitatelje.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Prole- tarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

CALIFORNIA.
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.

COLORADO.
Created Butte: Ant. Slobodnik.
Fuehler: John M. Stonich.
Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.

ILLINOIS.
Chicago in okolica: Frank Bajak, Joseph Oblak, Peter Verhovnik in Frank Zaitz.
La Salle in okolici: Anton Udovitch in Leo Zevnik.

INDIANA.
Springfield: Joseph Ovca in John Goršek.
Virden: Fr. Hirsch.

KANSAS.
Arma: Anton Shular.
Areada: John Shular.

MICHIGAN.
Detroit-Jearborn John Zornik, Joe Koršič.

MINNESOTA.
Buhl: Max Maltz.
Chisholm: Frank Klen.
Duluth: John Kobl.
Ely: John Teran in Matt Praprotnik.

MISSOURI.
St. Louis: John Spiller.

MONTANA.
Butte: Anton Zugel.
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Erznovnik.

NEW JERSEY.
Elizabeth: Amelia Oblak.

NEW MEXICO.
Gallup: Mary in Jennie Marinšek.

NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.

OHIO.
Akron-Barberton: Alois Ocepok.
Bridgeport in okolici: John Vitez.
Cleveland: John Krebel, Anton Jankovich in Frank Hribar.
Fairport Harbor: Lovrene Bajc.
Girard: John Kosin in Andrew Kr- vina.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergank.
Maple Heights: Frank Volkar.
Warren: Joseph Jež.

PENNSYLVANIA.
Alliquippa: Geo. Smrekar.
Avala: Frank Bregar.
Carmichael: Anton Zupančič.

The Polk Case Is Still Wide Open

The blanket that was thrown over the George Polk murder trial by the American press has now been lifted by Constantine Poulos. In an exclusive dispatch to this magazine (The Nation), to be found on page 605, Mr. Poulos reveals what really went on in Salonika last month. Judge, jury, witnesses, attorneys for both sides, and even, to a considerable extent, the only defendant who could be found—all had manifestly agreed to disagree only on side issues and to build up as strong a case as possible to "prove" that Greek Communists killed the former Columbia Broadcasting System correspondent. Numerous glaring contradictions in the testimony are pointed out by Mr. Poulos, as well as serious questions about the character of some of the witnesses and the confession of Gregory Staktopoulos. "We were convinced of his complicity in the murder," said William R. Polk, brother of the slain man, but "there are still many unanswered questions." Mr. Polk, with Mr. Poulos, attended the trial on behalf of the News-men's Commission to Investigate the Murder of George Polk, an organization formed by members of the American Newspaper Guild. "The case cannot be considered closed," he said.

If the American press had had its way, however, the Polk case would indeed be closed. None of the material presented by Mr. Poulos found its way into the accounts carried in the New York Times and Herald Tribune, and very few other papers covered the trial even as well as they did. Editorials hailed it as "fair," "honest," and "efficient," and parroted the satisfaction with events expressed by General William J. Donovan, who was on hand as representative of American publishers and editors and of the Overseas Writers' Committee. The Times went so far as to deliver a pontifical lesson to those who had believed the Athens government had the best reason to eliminate the fearless and bothersome George Polk. "It is unwise," said the Times, "to rush to conclusions before the evidence is in." So it is. The Polk case is still wide open, and we eagerly await the completion of the full document report by Constantine Poulos and William R. Polk which the News-men's Commission will eventually issue to the American people.—The Nation.

Inconsistency in the House

Government employees are still paying out of their own pockets for the privilege of traveling for the government, but the House of Representatives this month passed a bill raising the per diem expense allowance from \$6 to \$9. Since the average hotel room costs from \$5.50 up, this is hardly a bonanza, but even so Representative Clare Hoffman of Michigan exposed his picayune nature by objecting. Hoffman said:

"I concede they cannot travel on \$6 per day, but they went into these jobs with their eyes open . . . so these federal employees should not complain. Inasmuch as no one is compelled to take one of these federal jobs and, since every man who goes into it knows what he's going to get, I say let them be content."

The best way to cripple effective and efficient government is to make government employment financially unattractive to those who are most capable.

Contrast this penny-pinching with the House of Representative's recent action in voting an additional \$3,000-a-year clerk for each representative and \$500 apiece for telephone charges—immediately after loudly applauding two speeches urging government economy.

MEDICS FEAR DISCUSSION

The degree of determination with which the American Medical Association is taking up the task of defeating national health insurance proposals is evidenced by the fact that the Association has launched a \$3,500,000 campaign directed toward that end.

However, none of that money is to be spent to bring out the real facts about socialized health measures. What the doctors want is not to encourage thought, but to control impressions. They aim to propagandize, but not to educate. They propose to tell their own story as loudly and frequently as possible and to see to it that opposition is silenced.

At a strategy meeting in Chicago Clem and Leone Whitaker, who are going to make with the slogans and brew the doubts, fears and prejudices for the AMA—for a fee of \$100,000 per year—left no doubt that, so far as the AMA is concerned, there will be only one side to the story.

"We do not believe," these propagandists declared, "it a sound campaign practice to sponsor too many debates. They make a forum for the opposition which would be difficult for them to secure otherwise and they are too easily stacked. This is particularly true of broadcasts and debates open to the public."

If this is an insult to the intelligence of the American people, the people themselves can give the right answer only if they are on guard against the planted newspaper stories, magazine articles, form letters and various other devices for mass hypnotism that three and a half million dollars will buy.

As for us, we don't believe that arguments on the question of what is called "socialized medicine" are all on one side. But we do know that doctors generally charge enough to run their net annual incomes to fantastic heights and, incidentally, to deter people from seeking medical advice and service when it is needed.

And since we are convinced that for many people it must be either some form of "socialized medicine" or none at all, we're for a government-managed plan.

If the doctors of America want public sentiment that is cold to government-managed medical service, we'd suggest that a universal reduction of fees would provide it. People in large numbers would be for them if they'd do that—just as they turned against the medics when fees were arbitrarily doubled a year or so ago.

As for us, if we must go into a planned economy on a piecemeal basis, we could think of better places to start than in the office of a doctor. If the mills and mines and railroads were socialized, and if workers received the full value of the product of their toil, perhaps most Americans could afford to pay the high prices that doctors currently charge for what, more often than not, is mere routine services.

But doctors are no more anxious to socialize the economy in mass-production areas than they are in their own profession, where personal skill is the chief factor. In fact, their distrust of the people and the people's government appears to place socialization above discussion in every field of human activity.

So what? Well, among other things, so even though the Democratic national administration has decided to drop the matter of a national health law for the time being, the demand for health services is likely to continue until the doctors are "socialized" within an economy whose basic industries are still privately owned. For social evils are like cancer in that neither can be cured merely by refusing to talk about them.

—Reading Labor Advocate

The Night Has a Thousand Eyes

By FRANCIS W. BOURDILLON

The night has a thousand eyes,
And the day but one;

Yet the light of the bright world dies
With the dying sun.

The mind has a thousand eyes,
And the heart but one;

Yet the light of a whole life dies
When love is done.

REPORT FROM THE WEST COAST

By Clarence Zaitz

GRANTS PASS, OREGON — There are only a handful of boys left from my graduating class that haven't yet joined some branch of the service. There aren't too many girls left that are not yet married.

With job opportunities on the west coast scarcer than they have been in many years, it is almost imperative for most of the boys to join the service. It is just about impossible for a high school graduate to get any job with a future; most of them have never been away from their hometown, so they have no ideas of "going to the city" to make a living. The only way they can find to solve their problem is to join the army, or navy, or the marines.

The girls, on the other hand have even a harder time because of the limited opportunities for them. In a large city there are thousands of office jobs, or clerk jobs in the big department stores, but in Southern Oregon those opportunities are not available. The girls can't get work, their parents are reluctant to leave them go to the city, so the only way out of that situation is marriage—which many of them have already resorted to. Of course, there are a few, too, who very seriously consider joining one of the women's branches of the service.

Lumber is, of course, the main industry of Oregon, and for that fact, most of the Pacific Northwest. Besides lumber, the only other thing to offer work are the various crops, like hops, gladiolus bulbs, or pears. Nearly all of this is seasonal, which makes for certain periods when jobs are plentiful and other periods when jobs are scarce. In the winter months, too much rain can halt logging operations in the mountains, and the entire lumber industry is at a standstill. In the driest of summer months, logging is again halted because of the danger of forest fires being started by the machinery that is used in logging.

In the large west coast cities, Portland, San Francisco, Los Angeles, and San Diego, unemployment is higher than in any part of the country. During the war the population of the west coast increased rapidly because jobs and money were plentiful even if housing wasn't. Since the closing of the shipyards there have been many job-seekers for the few available jobs.

In past years it has always been necessary to import migrant workers from Mexico to enter the country and help in the harvesting of crops. This year they will not be needed and the usual abundance of jobs in farm work will be scarce as the out-of-work factory employees are forced to turn to agriculture as a means of survival.

Prosperity Means Waste of Wealth Under Capitalism

Sec'y Krug Reveals How Nation's Resources Are Being Squandered

Secretary of the Interior Krug warns in his Annual Report for 1948:

"America is the biggest producer and user of energy in the world. In 1947, it is estimated that we used 45 percent of the energy consumed in the world. Our nearest competitor was Russia, with only 11 percent. We used 10 times as much as the average for all the rest of the world."

"Oil and gas, which we are using more freely every year, are our most exhaustible and limited sources of energy."

"Petroleum, with natural gas provides almost half our total energy."

"The best estimates we have of proved oil reserves—from the industry—place them at about 21,000,000,000 barrels. Most experts

THE MARCH OF LABOR

A CIVIL RIGHTS ACT WAS PASSED BY CONGRESS IN 1875 WHICH DECLARED THAT NO DISTINCTION SHOULD BE MADE BECAUSE OF RACE OR COLOR IN THE ACCOMMODATIONS OFFERED BY INNS, CONVEYANCES, THEATERS, AND SIMILAR PLACES. THIS ACT WAS DECLARED UNCONSTITUTIONAL BY THE SUPREME COURT IN 1883.

IN 1937 A NUMBER OF COMPANY UNIONS MET IN HERSHEY, PA., AND FORMED THE INDEPENDENT LABOR FEDERATION OF AMERICA. IT'S ANTI-UNION CHARACTER, AND PURPOSE WAS GENERALLY KNOWN AND THE ORGANIZATION MET WITH LITTLE SUCCESS.

BASED ON 1948 FIGURES:
THE AVERAGE HOURLY EARNINGS IN INDUSTRIES 60-100% ORGANIZED WAS \$1.07. IN INDUSTRIES 10-50% ORGANIZED THE HOURLY EARNINGS WERE 87¢.

24-26 PERCENT

YOU CAN BE SURE THE HAT OR CAP YOU BUY IS UNION-MADE IF IT BEARS THIS UNION LABEL.

REFLECTIONS

Raymond S. Hofses

THE TITLE OF an editorial in recent Saturday Evening Post asks the question, "How High Can a Wage Floor Be Without Causing Unemployment?"

The question is a foolish one and the editorial under it emphasizes the fact that the capitalist wage and profit economy functions altogether for the profit of an owning class and not at all for the purpose of serving the general welfare.

The story it tells is that, if wages are high enough to cut into profits people with money will stop investing in job-making activities and that, in addition, those industries that continue to function will lay off workers whose labor is not worth the 75-cents-per-hour that labor is seeking as a legal minimum. In the resultant unemployment, the "Post" writer avers, workers will bid against each other for jobs and thus bring down the rates of the higher-paid.

SUCH ECONOMIC HOGWASH tempts a repetition of the better reasoning that low wages cause unemployment by limiting the number of customers and thus putting demand out of step with supply. But that argument applies only to a profit economy that functions the way a profit economy is supposed to function—namely, competitively and freely. It is not an argument that applies under a government that has adopted such totalitarian devices as price supports, subsidies and Marshall Plan dumping of the surpluses that workers' wages can not buy.

Such controls as have been imposed upon the American people for the preservation of a tottering class economy—and the even more stringent regulations and compulsions that have been established in other nations—make it possible for workers to produce much and buy little and still be retained on the job. Certainly, the "best brains" of America are so less resourceful than was the late Adolph Hitler, who found it possible to produce much and keep workers poor by extolling the virtues of buying guns instead of butter.

believe the industry estimate of proved reserves is conservative, and that we have perhaps as much as four times the proven reserves. "Even if this were true, we have only about two generations of domestic crude oil supply left. When the last war began, we had a big developed reserve capacity. Now we have virtually none."

"The best information in the hands of the Government today, does not justify complacency. We are using 600,000 barrels a day more than at the peak of the wartime demand. During the past two years the relatively easy ways of augmenting supply have been largely utilized. From now on, additions to capacity and supply will call mostly for new work and probably will be more difficult."

Forrestal - Victim of Capitalism

Comments and questions about the suicidal death of former Defense Secretary James Forrestal have been numerous and widespread. The "whys" and "wherefores" have been pondered by many people in all walks of life. And because we believe that Forrestal's fate has a social significance, we are interested too.

We do not believe that President Harry S. Truman correctly stated the case when he said that the unfortunate Secretary was a "victim of war." Nor do we join with Naval doctors in their explanation that Mr. Forrestal was exhausted by overwork.

A millionaire, Mr. Forrestal could have refused to be chained to a government desk were it not for the fact that, ever since the time when another multi-millionaire, the late Andrew Mellon, became secretary of the treasury, big business recognized the necessity of having their own people, rather than mere political servants, in positions of power.

As a member of the administration that has been assigned by social evolution to the task of imposing social controls upon private business, Forrestal, the public official, must have been in constant conflict with Forrestal, the head of a big financial institution. His public position must have compelled him to make decisions and promulgate policies that clashed with his judgments and interests as an individual.

The cold war that the wealthy and financially powerful official had to wage against communist Russia was not nearly as damaging to his nervous system as the war that must have raged within him between what he had been through out most of his life and what he became when he entered government service to safeguard the capitalist cause by his own personal efforts.

It is our guess that Mr. Forrestal hated his job and disagreed fundamentally with the policies that the circumstances of our times compelled the national administration to take. We are willing to concede that he did the best he could to fit his former self into the office he filled. But the inner conflict that the effort must have caused was more than he could bear.

That is our diagnosis. We make it in pity, not in scorn. For large as he loomed in the affairs of finance and of State, he was a victim of contradictions over which he had no control and which, indeed, he may not have recognized.

Men's minds break when they are confronted with circumstances which they can neither accept or change. The circumstance in this case may have been that, in spite of himself, Forrestal was forced to share responsibility for putting free capitalism under ever-expanding government controls.

His background should have made Forrestal an outspoken opponent of those controls. It was a cruel fate that forced him to play a different role.—Reading Labor Advocate.

WHO OWNS YOUR JOB?

If you are still on somebody's payroll, the information, released by the Federal Reserve Bank of Philadelphia, that there were 27,000 fewer production workers in Pennsylvania during April than throughout March may be only a dry statistic.

But if you are one of those 27,000 who have been kicked off of somebody's payroll it is a very serious and pressing reality.

The bank's statisticians reveal a trend when they say that April was the sixth successive month in which factory employment declined. And to make matters worse, May gives every evidence of being month No. 7.

What about all this? Does it not show that workers are not quite as free as they like to believe they are when a few private owners and managers of the nation's industries can deny thousands the right to work and earn a living?

Perhaps that is the conclusion that some ousted Americans will reach. We hope so. And we hope they will place such a high value on their freedom to work and be prosperous in the world's richest nation that they will think more seriously than they have been thinking about the Socialist program for making such freedom effective.

However, there is danger that a good many Americans will conclude that freedom isn't what they want, after all. They, like their class brothers in other lands, may become ready to sell their freedom for the promises of some demagogue.

One thing is certain. Capitalism doesn't give workers any security in the freedom to use a job. The reason that is so is because, under capitalism the machines that make jobs possible are not owned by all the American people, but by a mere fraction of them.

The only way for people to get real freedom is to own the jobs upon which their lives depend. And the only way they can own them is together . . . SOCIALLY.

That is what Socialists have been telling the people of America for many years. Panics, depressions and busts have proven the Socialists to be right time and time again.

Now, a scant half year after a political "victory" for Labor, the rise in unemployment totals is furnishing increasing thousands with another bitter lesson in capitalist economics. What does it benefit a worker to elect a "friend" to public office if the laws of the land permit an "enemy" to own the nation's jobs?—Reading Labor Advocate.

So They Said

By Jim Taylor
(From The Nation)

"Wolf!" cried the New York Daily News. Pulling out all stops, the daily with the largest circulation in America went to town on an exclusive story of the loss or theft of a quantity of U-235. "Atom Bomb Uranium Vanishes," shouted its front page (May 18). "Secret Material Lost or Stolen at Chicago Plant."

Close to two full pages—important page three and a carry-over page—were devoted to the exclusive yarn that boasted of everything but a cold-war Mata Hari. Carrying a Washington date line and the by-lines of William Bradford Huie and Jerry Greene, the copy-righted story began:

Three quarters of a pound of Uranium 235, explosive heart of the atom bomb and the deadliest and most closely guarded secret of the United States, has vanished from the Chicago laboratories of the Atomic Energy Commission.

Key counter-intelligence officers who have been sweating blood in a frantic race to find the missing bomb component now believe that they have failed and the uranium is in Russian hands.

The loss—or more probable theft—is considered the greatest threat to national security ever to be discovered in peace time.

The minor incident grew and grew in the hands of the "News" writers. The "lost or stolen" U-235 was sufficient to permit nuclear scientists to perform experiments "leading to the perfection of a detonating mechanism." "The entire security force of the AEC plunged into the greatest detective action of the century."

When copies of the first edition of the "News" hit other city desks, there was a scramble for details. Then the truth began to come to the surface.

These are the facts: Only thirty-two grams of U-235 scrap, slightly more than one ounce, had been reported missing. All but seven grams were recovered from waste material. The mislaid property was not pure U-235 and in such small quantity would be of little value to a potential A-bomb builder. As I. F. Stone ("Compass," May 19) said, "The case of the missing uranium is to be read not in the light of the cold war between the U.S. and the U.S.S.R., but of the hot vendetta waged against the Atomic Energy Commission" by military and big-business interests battling to take control of the atom out of civilian hands. The "News" is a leader in this fight.

Westbrook Pegler took time off from his labor-baiting activities to throw a few punches at the pensions of big executives—a laudable

undertaking. "Many of the corporation officers serve many corporations and not only get first crack at the profits of manipulation of their stocks and the investors' interest, but draw plural lavish salaries and are eligible for plural pensions," the columnist said in the New York "Journal-American" of May 13.

Siding with the stockholders, Pegler kicked the legs out from under those corporation officers who argue that prohibitive income taxes make it impossible to save more than a pittance from their high salaries. "The stockholder," he pointed out, "is in an even worse case because his own scale of earning is lower . . . he still has to pay his own income tax on the dividends if there are any after the executives have been bedded down for life."

Then Pegler flipped his lid—probably from long-standing habit. "He (the stockholder) may wind up with 1 per cent of his money, subject to panics, government harassment, and union raids." The columnist also got in a couple of cracks about how the stockholders are "put on" by federal and state governments and how they pay their share of "Harry Truman's annual gift of \$75,000, tax-free and not to be accounted for."

Pegler should have quit when he was ahead.

The New York "World Telegram" editorially placed its thumbs under its arms, spread its fingers, and said, "Look at us!" In a page-one, two-column story on May 12 the paper announced it would get a citation for its coverage of Israeli news. On the same day the "Journal-American" announced it would receive a citation. Diffidence or lack of space up front located its account on page five. Neither newspaper mentioned that eight other New York dailies, four trade papers, and four radio networks received identical citations from the Committee for the Celebration of the First Anniversary of the State of Israel.

Find His Enemy's Face
A friend of mine who commutes from Connecticut to New York has always avoided the smoking car—can't stand smoking himself, and doesn't like other people to smoke. He found a seat in a non-smoking car one day, but to his dismay, a man came in, sat down facing him, and lit up a cigar.

Not wanting to make a scene, the other man waited till the conductor came around to punch his ticket. As he handed it to the conductor, he nudged him and nodded at the brassy smoker.

The conductor nodded back, punched the ticket again, and went on.

The middle-aged couple had searched in vain for a hotel room. "Well, mother," he said, "I guess we'll have to sleep in one of those night clubs, even if they do charge \$5 for covers."